No. 1898 Zaterdag 29 Mei 1920. 37ste Jaargang

# AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— bij vooruitbetaling.

BUREAU VAN DIT BLAD
St. Elizabeths-gasthuis.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50; v... el-ken regel meer 7½ cts.

## ONDERWIJS-VERORDENING.

Memorie van Antwoord.

Vervolg

§ 9. Het niet ondersteunde bijzonder onderwijs kan onmogelijk geheel vrij gelaten worden, daar het dan nog tegenover de kolonie, noch tegenover het buitenland eenige waarborgen van degelijkheid geeft.

Het ontwerp legt het zeker niet aan te strenge banden. De voorschriften zijn in de eerste plaats ook noodig, om te voorkomen, dat naast de openbare en ondersteunde bijzondere uitgebreide scholen, die zulke belangrijke jaarlijksche uitgaven vorderen, nog vele inrichtingen verrijzen van onbevoegden die de leerlingen der hoogste klassen trekken van de uitgebreide scholen, waar althans een goede grond gelegd wordt voor het aanleeren van de „vreemde" talen, die op Curaçao noodig zijn. Indien *de* leerlingen werkelijk negen of tien jaren onderwijs aldaar bleven volgen, zouden die talen zeer zeker in voldoende mate en grondiger zijn aangeleerd, dan nu met een deel het geval is, die op de inrichtingen, waarvoor meerdere vrijheid gevraagd wordt, hun onvoltooide schoolopvoeding gingen voortzetten, maar waarbij die inrichtingen een zeer grooten steun hadden aan de reeds op de uitgebreide school van de talen verworven kennis van de grammatica. Het tekort aan vaardigheid zal bij elke schoolopleiding kunnen blijven bestaan, als de leertijd te kort is geweest. Noch van de kinderen, noch van de school moet het onmogelijke gevorderd worden en men moet elke vergelijking met ouderen steeds ook beschouwen in het kader van de zoo verschillende tijdsomstandigheden.

Ondergeteekende acht het goed aanleeren van vreemde talen op Curaçao allernoodzakelijkst en zijn streven zal er steeds op gericht zijn, dat dit onderwijs op de uitgebreide scholen volgens de meest praktische leerwijzen geschiedt.

Of de uitgebreide scholen in het algemeen te kort schoten, valt niet te beoordeelen, omdat nooit een algemeen eindexamen is afgenomen. Wel staat vast, dat tot heden *een overgroot deel* der schoolbevolking de achtste, negende of tiende klasse eener uitgebreide school *niet bereikte*. Een algemeen tekort aan vreemde talen, kan dan ook niet ten laste van de uitgebreide scholen komen, maar moet gezocht worden in een *te kort schoolbezoek*. Een leerplan, dat, ook voor de vreemde talen, rekening houdt met de behoeften van de bevolking der kolonie, kan alleen dan de uitkomsten hebben, die men ervan verwacht, als het kan worden afgewerkt door onderwijzers, bevoegd en geschikt voor hun taak, met leerlingen, die tot het eind van den voor het leerplan bestemden leertijd op school blijven.

In hoeverre van vreemdelingen voor het geven van onderwijs in de moderne talen gebruik gemaakt kan worden, kan moeilijk worden aangegeven. Indien zich geschikte personen daartoe aanmelden, zal van hun diensten zonder twijfel profijt getrokken worden.

Wat de onvoldoende uitkomsten van het onderwijs in het Spaansch met „eminente" krachten aan de Hendrikschool betreft, deze moeten niet gezocht worden in de „methode." Voor zoover is na te gaan, werden die leerkrachten vrijgelaten in het gebruik hunner leerboeken.

In het algemeen was het een kwestie van orde en tucht, vaak het gevolg van een te geleerde behandeling van de leerstof, gepaard aan gebrek aan kennis van de eischen van klassikaal onderwijs.

§ 10. Een normaal*school* is er in de kolonie nooit geweest. De normaal*lessen*, die ingevolge de verordeningen van 1884 en 1907 werden ingesteld, wanneer zich gegadigden aanmeldden, die tot onderwijzer of onderwijzeres wenschten te worden opgeleid, bestonden vaak uit slechts één leerjaar, nooit zijn er vier opeenvolgende leerjaren geweest. Groot heeft het afgeleverde leerkrachten dan ook nooit kunnen zijn. Bovendien moest meestal bij de opleiding te veel aandacht aan het komende examen geschonken worden, zoodat er feitelijk eerst met de practische opleiding kon worden begonnen, als de geslaagden in de school kwamen ter vervulling van de door verloven en ziekte opengevallen plaatsen.

Erkend moet worden, dat niet alle op de normaallessen opgeleide onderwijskrachten voor alle scholen en leerjaren bruikbaar zijn of worden. Voorts hebben velen door huwelijk of vertrek het onderwijs vaarwel gezegd, terwijl het ook een paar malen voorkwam, dat geslaagden physiek ongeschikt bleken voor de betrekking van onderwijzer (es) of aan een andere betrekking de voorkeur gaven, hetzij omdat die betere inkomsten verzekerde, hetzij omdat gebleken was, dat de aanleg tot goed lesgeven ontbrak.

De normaallessen hebben bruikbare onderwijskrachten afgeleverd, doch niet in voldoende mate om de openkomende plaatsen met krachten uit de kolonie naar behooren te bezetten. Dit tekort wordt nog grooter, omdat bij velen een al te sterk verlangen bestaat om werkzaam gesteld te worden op het eiland, van waar men afkomstig is; zoodat het gewenscht is, dat zooveel mogelijk leerlingen van de eilanden buiten Curaçao worden betrokken.

### Artikelen.

Ad art. 6. Wanneer dit artikel gelezen wordt in verband met artikel 7 zal het duidelijk zijn, dat landbouwkunde en tuinbouwkunde geen *verplichte* vakken voor de uitgebreide lagere scholen zijn. Zij worden ook thans niet op de z. g. M. U. L. O. scholen onderwezen. Dat zij in dit artikel genoemd worden, vindt vooral zijn oorsprong in het feit, dat de bestaande verordening ze in art. 33 onder *c* noemt onder de vakken, waarvoor een bevoegdheid verkregen kan worden, omdat de Nederlandsche wet ze ook noemt onder de facultatieve vakken voor lagere scholen en ten slotte omdat het volstrekt niet buitengesloten is, dat op de Bovenwindsche eilanden behoefte bestaat aan onderwijs in die vakken. Dat dit onderwijs zich dan tot de beginselen zal bepalen spreekt vanzelf, maar op een leergang zou er dieper op ingegaan kunnen worden.

Ad art. 11, 4e lid. Beroep van den Administrateur van Financiën wordt niet noodig geacht, omdat de Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst de verbeteringen niet gelast; dat zal de Gouverneur, gehoord den Administrateur van Financiën en den Directeur der Openbare Werken doen, waaromtrent de in artikel 10, 2e. lid, bedoelde verordening voorschriften zal geven.

Ad art. 15, 1e lid. Tegen dit voorschrift werden van de zijde der openbare scholen, waarvoor het sedert 1907 geldt (art. 21 der O. V.), geen geldige bezwaren ingebracht, wel werden door den Inspecteur eenige malen overtredingen waargenomen die door de betrekkelijke hoofden verontschuldigd werden met verwijzing naar de bijzondere scholen ter plaatse, waar zelfs tot in Maart of April nieuwe leerlingen voor het eerste leerjaar werden toegelaten. Om daaraan een eind te maken is een gelijk voorschrift noodzakelijk. Een langer termijn toe te staan beteekent: verkorting van het eerste leerjaar en toegeven aan gemakzucht der ouders. Omdat *toelaten* wordt, zoolang er geen leerverplichting bestaat, *inschrijven* verstaan.

Ad art. 17, 2e lid. De hier gemaakte onderscheiding is noodig voor de terminologie der verordening en moet verband houden zoowel met de bestaande koloniale bevoegdheden als met die in Nederland behaald, die volgens de Nederlandsche lageronderwijswet ook in de koloniën geldig zijn en ook volgens de in behandeling zijnde wet- De Visser in Nederland geldig blijven.

Het ligt niet in het voornemen bij de voorgenomen bezoldigingsregeling het bestaande klassen- of rangenstelsel te handhaven. Er is weliswaar in het gewijzigd ontwerp sprake van hulponderwijzers 2e rang, maar slechts in de *overgangs*bepalingen, daar er na 1926 geen nieuwe bijkomen.

Het is ondoenlijk in een verordening het *aantal* hoofdonderwijzers, onderwijzers en hulponderwijzers *voor de kolonie* vast te leggen, evenmin als het gewenscht is, dat *aantal voor elke school* te bepalen. Elke uitbreiding, zoowel wat scholen als wat klassen betreft zou wijziging der verordening medebrengen. Telken jare kan de begrootingswetgever zich over dat aantal uitspreken, zooals ook voor de bureau-ambtenaren, de gouvernementsgeneeskundigen enz. meermalen is geschied.

Ad art. 33. Toegegeven wordt, dat deze bepalingen ook voor bijzondere scholen toegepast moeten kunnen worden. Zie voorgestelde aanvulling van artikel 66.

Ad art. 41. Ondergeteekende wil gaarne toegeven, dat de meening van deskundigen over de openbare lessen verdeeld is, maar waar er geen bezwaren tegen de in art. 43 voorgeschreven ouderbijeenkomsten bestaan, kunnen de openbare lessen niet gemist worden, daar zij beide voor de onmisbare samenwerking tusschen school en huisgezin niet kunnen ontbreken en elkaar moeten aanvullen.

Ad art. 51, 1e lid. Waar in Nederland voor het hoofd van de kleinste school voor gewoon lager onderwijs het bezit van de akte als hoofdonderwijzer (art. 77, *b* der wet L. O.) geëischt wordt, is die akte voor het hoofd van een school voor uitgebreid lager onderwijs in de kolonie toch zeker noodzakelijk.

Dat daardoor de keus zeer beperkt wordt, kan ondergeteekende niet toegeven, daar bij in werkingtreding van de nieuwe lageronderwijswet in Nederland de hoofdaktebezitters bevoegd blijven om aan het hoofd eener school te staan en zij, die de nieuwe onderwijsbevoegdheid behalen, daartoe ook bevoegd zijn. De bezitters van de tegenwoordige onderwijsakte (art. 77 *a* der wet L. O.) hebben en krijgen echter die bevoegdheid niet.

In de verordening is rekening gehouden met het feit, dat in Nederland vermoedelijk na 1929 geen hoofdakte-examen meer zal worden afgenomen (zie art. 202 ontwerp-De Visser), waarop betrekking heeft het aan art. 108 van het gewijzigd ontwerp toegevoegde sub *d*.

Ad art. 51, 2e lid. Het in overweging gegevene zou het onmogelijk maken aan een school voor gewoon lager onderwijs een onderwijzer met hoofdakte als hoofd aan te stellen, wat voor een school met 8 leerjaren gewenscht is en thans op St. Martin het geval is.

Ad art. 52. Of het onderwijs in de laagste twee leerjaren eener school voor uitgebreid lager onderwijs aan onderwijzers of onderwijzeressen in het bezit der akte bedoeld in art. 93 onder *a* of *b*. zal worden opgedragen, hangt steeds af van de beschikbare krachten, daarom is aan *„kan worden"* in het tweede lid de voorkeur gegeven boven *„wordt"*.

Evenmin wordt het wenschelijk geacht voor de openbare scholen voor te schrijven, dat het onderwijs in de lagere klassen door onderwijzeressen wordt gegeven, omdat het beweerde niet altijd waar is en vele onderwijzeressen in zoo'n voorschrift een achteruitzetting zien. Ook hier moet uit de beschikbare krachten een keuze gedaan worden.

Ad art. 54, 1e en 2e lid. Ondergeteekende erkent, dat het verschil tusschen 25 en 91 groot is, doch waar dit artikel ook op het bijzonder onderwijs van toepassing moet zijn, werd, om de kosten niet hooger te maken, de regeling uit het ontwerp-De Visser overgenomen. Thans zijn de cijfers voor het openbaar onderwijs 41 en 101, voor het bijzonder onderwijs 51 en 101 in de stadsdistricten en 81 en 161 in de buitendistricten.

Ad art. 54, 3e lid. Vergelijk ad art. 52 en de algemeene beschouwingen § 4.

Ad art. 55. Waar een algemeene herziening der bezoldigingen te verwachten is, wordt het ongewenscht geacht daarop in deze verordening voor de onderwijzers vooruit te loopen.

Ad art. 56. Eigenlijk bureauwerk hebben de hoofden van scholen niet en het grootste deel der noodzakelijke administratie kan buiten de schooluren geschieden, zoodat van hun werkkracht voldoende profijt getrokken kan worden voor het onderwijs.

Ad art. 61. Deze bepalingen zijn ook van toepassing op bijzondere scholen, die geen bijdragen ontvangen.

Ad art. 66, 1e en 2e lid. Deze bepalingen worden ook in Nederland noodig geacht. Daar de Gouverneur de bijdrage vaststelt, wordt onbillijkheid buiten gesloten. Rooster en leerplan zijn er om gevolgd te worden, teneinde de uitkomsten te verkrijgen, die voor de school bereikbaar zijn. Daarvan moet niet willekeurig kunnen worden afgeweken. Zijn afwijkingen noodig, dan dient de Inspecteur of de Gezaghebber daarvoor toestemming te verleenen.

In het aangehaalde voorbeeld zal met het onderwijs begonnen worden *volgens den rooster*, als er voldoende kinderen zijn, komen er niet genoeg, dan wordt die dag niet als schooldag beschouwd, waaromtrent nadere voorschriften zullen worden gegeven, zooals er trouwens thans ook bestaan.

Ad art. 71. Hoewel niet verwacht wordt, dat in afzienbaren tijd aan de bijzondere scholen meer onderwijzers of onderwijzeressen in het bezit van de akte van bekwaamheid, bedoeld in art. 98 onder c, zullen worden werkzaam gesteld dan in het eerste lid vermeld worden, wordt het billijk geacht, voor het *bezit* dier akte een verhooging boven de ondersteuning, genoemd in het tweede lid, toe te kennen, daar voor het bezit van veel gemakkelijker te behalen akten in het tweede lid van art. 70 ook een verhooging wordt toegekend. Die verhooging kan op f 200,— worden gesteld, omdat de school, waaraan die leerkracht werkzaam is, daarvan in het algemeen meer voordeel heeft, dan van het bezit van een lagere of middelbare akte voor een vak, dat de betrokkene niet onderwijst. Zie nota van wijzigingen.

Ad art. 72, 1e lid. Zie algemeene beschouwingen § 7.

Ad art. 94. Opgemerkt moet worden, dat waar het Papiamentsch op geen der scholen in de buitendistricten de voertaal is, er moeilijk sprake kan zijn van het *behouden* daarvan, zoodat dit niet als argument voor het laten vervallen van den leeftijdsgrens kan gelden. Voorts wordt verwezen naar het 4e lid.

Ad art. 96, 1e lid. Er bestaat geen bezwaar tegen de voorgestelde invoeging. Zie nota van wijzigingen.

Ad art. 98. Het eenige bezwaar, dat aangevoerd wordt, is niet zoo ernstig dat daarom geen examen voor hoofdonderwijzer (es) in de kolonie zou kunnen worden afgenomen. Verwacht mag worden, dat de commissie, die geroepen wordt deze examens af te nemen, het peil van het examen niet lager zal stellen, dan thans in Nederland het geval is. Pasgeslaagden zullen niet als deskundigen optreden.

Ad art. 103. In afwachting van de nadere regeling van het examen voor hulponderwijzeressen in Nederland, is in dit artikel rekening gehouden met de artikelen 150 en 153 van het ontwerp- De Visser. Daar is sprake van Nederlandsche taal en elementair spreekonderwijs en ook van gezondheidsleer en verbandleer. De eisch: „vaardigheid zich mondeling en schriftelijk uit te drukken" wordt voor het hoofdvak zeker niet te gering geacht. In het examenprogramma zal dit naar de behoeften der scholen in de kolonie nader worden omschreven.

Waar de onderwijzer in het algemeen de aangewezen persoon is om juiste begrippen omtrent de beginselen der gezondheidsleer te verspreiden,

zal zijn opleiding in die richting moeten worden geleid en is er zeer zeker geen bezwaar tegen dit examenvak. Over de waarde van eerste hulp bij ongelukken voor den onderwijzer zal ieder het eens zijn, zoodat ook verbandleer, voor zoover dat voor de praktijk noodig zal zijn, onder de examenvakken is opgenomen.

Evenals in in het Nederlandsche wetsontwerp is bij de opsomming der leer- en examenvakken vermeden te spreken van beginselen, gronden, grondtrekken, enz., daar deze woorden geen juiste grenzen aangeven. Dat dient in het leerplan voor de scholen en in de examenprogramma's te geschieden. Van elk vak wordt gevraagd of onderwezen wat voor de algemeene ontwikkeling van den onderwijzer in verband met de eischen van de school noodig wordt geacht.

Ad art. 109. Het aangevoerde is niet juist; elk examen staat op zich zelf, terwijl voor een vreemdeling het eerste lid van artikel 60 geldt.

Ad art. 118. Omschrijving van den aard der inlichtingen, die omtrent leerlingen en onderwijzers, zoowel aan den Inspecteur van het Onderwijs als aan de Commissiën van Onderwijs gegeven moeten worden, acht ondergeteekende niet noodig, omdat ze als van zelfsprekend op het uitoefenen van het opgedragen toezicht betrekking hebben of verband houden met de verdere opgedragen werkzaamheden.

Ad. art. 120. De redactie van dit artikel is een gevolg van de opmerkingen in het voorloopig verslag op de eerste ontwerp-verordening bij artikel 114, 3e lid (gewijzigd art. 120, 1e lid), en bij artikel 121, 2e lid (gewijzigd art. 130, 4e lid).

Daar de redactie van het gewijzigd ontwerp door de verwijzing naar de artikelen 190 en 456 van het Wetboek van Strafrecht voor de kolonie Curaçao aan den Inspecteur en de leden van de Commissiën van Onderwijs bevoegdheden buiten het onderwijs zou toekennen, wat niet in de bedoeling ligt, wordt bij de Nota van wijzigingen een verbeterde redactie voorgesteld.

Ad artt. 125, 2e lid, 128, 2e lid, 129 f, en art. 135, 1e lid. Alleen in artikel 135, 1e lid, is sprake van verplichtingen, die evenwel niet op de toeziende voogden van toepassing kunnen zijn. In de Nederlandsche leerplichtwet wordt de toeziende voogd niet onder de aansprakelijke personen genoemd. Tegen aanvulling van de overige artikelen bestaat geen bezwaar.

Ad art. 130, 4e lid. Zie ad art. 118.

Ad art. 135. Dat dit artikel voorloopig uit de verordening moet blijven op grond van het aangevoerde, kan ondergeteekende niet toegeven. In de eerste plaats moet het beginsel van het eerste lid nog in eene verordening worden uitgewerkt. Daarbij zal gelegenheid zijn om tegemoet te komen aan de door de leden aan het woord gekoesterde vrees. Daarvoor wordt verwezen naar artikel 7 van de Nederlandsche leerplichtwet, naar het 2e lid van artikel 135 onder *b* en ten slotte naar artikel 12 van het ontwerp-lager-onderwijswet-De Visser.

Ad art. 136. Wil men werkelijk het schoolbezoek bevorderen, dan zal verboden moeten worden. dat kinderen *onder de schooluren werken*. Dit arbeidsverbod hangt ten nauwste samen met de leerverplichting, wat niet uitsluit, dat door regeling der schooltijden en vacanties tegemoet gekomen kan worden aan de behoeften van het gezin in plant- of oogsttijd. Daarom wordt aan plaatselijke keuren de voorkeur gegeven.

Ad art. 145. Bij onderzoek is ondergeteekende gebleken, dat de opleiding voor kweekelingen bij het bijzonder onderwijs tot onderwijzeres 4e klasse (later tot hulponderwijzeres 2e rang) ernstig ter hand genomen is. Niet alle kweekelingen zullen echter het voorgeschreven examen kunnen doen, zoodat ook jongere in opleiding zijn genomen. Het eerste lid van dit artikel staat toe, dat de oudere kweekelingen nog tot 31 December 1924 in de school werkzaam blijven en voor ondersteuning in aanmerking komen, maar zij moeten onder toezicht van een bevoegde werken. Dit voorschrift zal op eenige scholen oorzaak zijn, dat in een lokaal de leerlingen van twee lokalen bijeen gebracht moeten worden onder een bevoegde, met de kweekeling, die dan onder toezicht het zelfde doet, wat zij vóór de inwerkingtreding alleen deed. Niet alleen dat dan te veel leerlingen in een te klein lokaal bijeen zitten, wat zeker af te keuren is, maar ook zal het onderwijs er door lijden. Daarom wordt voorgesteld den slotzin van het eerste lid te schrappen.

Willemstad, den 10n. Mei 1920.

De Gouverneur van Curaçao,

O. L. HELFRICH.

# De Raadzitting van 8 Mei.

III.

Wat wij in ons vorig artikel met betrekking tot het St. Elisabeths Gasthuis hebben aangevoerd, ontleenden wij voor een groot gedeelte aan het krachtig pleidooi van het Raadlid Mr. Ellis, welk pleidooi wij op enkele punten nog nader hebben aangevuld.

De geheele aanval op de verhooging van de toelage voor de onvermogende patienten van het St. Elisabeths Gasthuis maakte op ons den indruk een echte anti-katholieken geest te ademen en voort te komen uit *papenhaat*, zooals men dat in Holland noemt.

Hoe langer zoo meer krijgen wij den indruk, dat men hier het liefst zou hebben, en het eigenlijk heel natuurlijk zou vinden, wanneer de Katholieken in alles zouden worden ten achter gesteld, geen gelijke rechten konden laten gelden als andersdenkenden, dat men hen geheel als minderwaardigen beschouwt. De Heer SUTHERLAND vatte dat alles samen door te zeggen, dat de heele beweging „alléén voortkomt uit minder sympathie van sommige leden voor de katholieken."

„Doch dat de Gouverneur zeer onrechtvaardig zou handelen, wanneer hij aan de katholieken dat gene zou weigeren, waarop zij recht hebben."

„Het Gouvernement heeft al te lang profijt getrokken van de Missie, omdat zij jaren lang zich heeft tevreden gesteld met veel minder dan waarop zij strikt recht heeft."

Het heeft er den schijn van of men den bloei van ons katholiek hospitaal niet goed verdragen kan en dat op alle mogelijke wijze die bloei moet worden tegengewerkt.

Zoo verzekerde de Heer MULLER in zijn repliek, dat het Gasthuis winsten trekt uit de verpleging der klassepatienten, en dat daarom het Gouvernement geen verplichting heeft het volle bedrag der onkosten voor de verpleging der arme zieken te vergoeden.

Zijn die woorden eigenlijk niet een bekentenis, dat het Gasthuis maar uit andere fondsen moet trachten het werkelijk tekort aan te vullen? Maar dit daargelaten. Meent de Heer M. misschien dat het St. Elisabeth's Gasthuis een Vennootschap is, waarvan de jaarlijksche winst onder aandeelhouders wordt verdeeld? In dat geval moeten we hem ook die illusie ontnemen. Want alle eventueele baten uit dien hoofde worden uitsluitend besteed tot onderhoud der gebouwen, tot uitbreiding of vernieuwing van den inventaris, tot aankoop en verbetering wat in het belang der ziekenverpleging kan dienen.

Zonderlinge argumenten heeft de Heer H. STATIUS MULLER naar voren gebracht. Om te bewijzen, dat die verhooging der toelage volstrekt onnoodig is, haalde die Spr. o. a. aan, dat dikwijls door familieleden melk enz voor arme zieken naar het Gasthuis gebracht wordt, dat anderen ook oude kleeren enz daarvoor aan het Gasthuis afstaan.

Misschien weet de Heer Muller niet, dat juist vele *andersdenkenden* op die wijze hun sympathie aan het Gasthuis bewijzen.

Doch wat bedoelen die gezegden? Is de Heer M. misschien van oordeel, dat die gaven, in geld uitgedrukt, eigenlijk van de toelage van het Gouvernement moeten afgetrokken en in mindering gebracht worden? Doch geschiedt deze beoefening van liefdadigheid om het Gouvernement te verlichten of niet veeleer uit louter sympathie voor het werken der zusters en uit medelijden met de arme zieken? Het schijnt dat de Heer M. ook de liefdadigheid onder de contrôle van den accountant zou willen plaatsen.

Op die wijze dóórredeneerend zou een fooi, die een dienstbode of een werkman ontvangt, ook op hun weekloon moeten worden ingekort. En een legaat, aan het Gasthuis vermaakt, eveneens van de halfjaarlijksche toelage van het Gouvernement worden afgetrokken. Neen zonder de hulp der liefdadigheid zou het Gasthuis nooit zoo'n groote vlucht genomen hebben. Doch van den anderen kant ook zou zonder het St. Elisabeth's Gasthuis er het met de ziekenverpleging der armen diep treurig op ons eiland hebben uitgezien. Juist omdat het 70 jaar zoo ellendig met die ziekenverpleging gesteld was, rijpte het plan tot de oprichting van een hospitaal over te gaan. Die man, die dat plan tot een daad omzette, was maar een katholiek priester, doch zijn verdienste is er niet minder om.

In die dagen bestond hier op Curaçao nog niets anders dan een Katholieke Begrafenissocieteit. Doch de Eerw. Heer F. E. C. KIECKENS, destijds kapelaan aan de St Annakerk alhier, was van oordeel, dat het gebied der christelijke weldadigheid grootere ruimte beslaat dan zeven voet lengte en drie voet breedte, den omvang van een graf. Hij begreep, dat de christelijke naastenliefde zich niet enkel beperken mocht tot een behoorlijke begrafenis, maar zich eerst en vooral behoorde te vertoonen aan het ziekbed, aan de lijdenssponde, bereidvaardig en verlangend om aan de lijdende menschheid troost en verkwikking, lichamelijke onderstand en geneeskundige hulp te verschaffen. Hij begon daarom den 13 Augustus 1854 een ziekenfonds te stichten, allereerst om door middel van oppassers de hulpzoekende en verlaten zieken bij te staan en te verzorgen. Dat idée werkte hij allengs uit tot de oprichting van een hospitaal, later met bediening door geestelijke zusters, welke inrichting den 1 December 1855 tot stand kwam.

Een collecte onder de ingezetenen gehouden bracht fl 4200 op en vormde het fondskapitaal. Doch de Eerw Heer Kieckens deed veel meer. Ook zijn eigen aanzienlijk vermogen heeft hij reeds tijdens zijn leven geheel ter beschikking gesteld van het Gasthuis.

Zóó is deze stichting, in zijn oorsprong klein en nietig als een mosterdzaadje, in den loop der jaren allengs uitgegroeid tot een grootsche stichting, waarop onze kolonie roem kan dragen, die wijd en zijd in de naburige Republieken zoo gunstig mogelijk bekend staat. Waarom anders zijn de kamers der klassepatienten het geheele jaar dóór bijna onafgebroken geregeld bezet, meestal door vreemdelingen van elken landaard, die daarvoor expres de reis naar Curaçao gemaakt hebben?

De Heer Muller zal ons hier zeker interrumpeeren, en zeggen, dat hij niet over klassepatienten gesproken heeft, doch uitsluitend over de armen en onvermogenden.

In zijn repliek heeft de Heer M. ook de klassepatienten van het Gasthuis genoemd en daarbij principeen gehuldigd, die hem o. i. onbevoegd maken om over het beheer en de leiding van verpleging speciaal van arme zieken een oordeel uit te spreken.

Het is weer dezelfde harteloosheid. De Heer M. beweerde dan, dat de verhooging van de toelage niet zoo hoog behoefde te zijn. Want of er een paar arme zieken meer of minder in het Gasthuis zijn, beteekent nog geen vermeerdering van uitgaven. Immers zoo zeide spreker, men kent het Hollandsch spreekwoord: „Waar er 5 eten, kunnen er 6 ook eten"

En ook dit: „De arme zieken in het Gasthuis krijgen het overgeschoten eten der klassepatienten."

Vooreerst willen wij hier constateeren, dat de Heer M. nooit de ziekenzalen van het Gasthuis een bezoek heeft gebracht. Uit eigen aanschouwing en persoonlijk onderzoek is hem dus niets bekend. En waar het zulke insinuaties betreft, als waarvan hier sprake is, was dit zeker gewenscht. Doch wij hebben een beter en direct antwoord:

Wat dit laatste punt betreft, willen we aantoonen, dat het volstrekt onmogelijk is. 1o De klassepatienten en de arme zieken eten allen *op hetzelfde uur*, zoodat het onmogelijk is, dat zij op het overschot van het eten der klassepatienten moeten wachten. 2o Hoe zou het mogelijk zijn, van het *overschot* van het eten van30 à 40 klasse patienten 150 of meer arme patienten voldoende te spijzigen?

3o. De Heer Muller is hier bovendien met zich zelven in tegenspraak, daar hij eerst beweerd heeft, dat de arme zieken in het Gasthuis de gewone volkskost krijgen. Of meent de Heer M. dat ook voor de klassepatienten in het Gasthuis diezelfde kost wordt opgediend?

En nu nog dat andere gezegde: „Waar er 5 eten, kunnen er 6 ook eten".

De Heer M. schijnt óf wel de beteekenis van dit gezegde niet goed te begrijpen of wel het in strikten zin en dan zeer harteloos op de voeding der arme patiënten te willen toepassen. — Dit gezegde wordt wel eens door een Hollandsche huismoeder gebezigd, wanneer ze op het etensuur op het onverwachts nog een gast te eten krijgt, waarop niet gerekend is.

Zij wil daarmee zeggen, dat de huisgenooten met genoegen wat minder zullen eten, opdat toch de nieuw aangekomene zijn deel kan krijgen. Voor het gasthuis is er voor zoo'n gezegde geen plaats, tenzij spr. van meening blijft, dat daar den patienten met opzet het noodige onthouden wordt. Want in geval de Heer M. er ook een mathematische stelregel van zou willen maken, zou het ook waar moeten zijn, indien er 50 eten, er ook voor 60 personen genoeg is.

En alle zieken ook de armen kunnen getuigen, dat het eten er altijd overvloedig is. Deze bewering kan navraag en een uitgebreid onderzoek lijden.

***

Wij willen tot slot onzer bespreking van 's Heeren Muller's rede nog wijzen op een consekwentie, waartoe die Spr. logisch had moeten komen.

De Heer Muller heeft uit het onvolledige en onnauwkeurige feitenmateriaal, dat wij vermeld hebben, trachten te bewijzen dat een toelage van f 0,75 per dag en per persoon voor de onvermogende patienten van het Gasthuis ruim voldoende is. Bij de weinige sympathie voor deze katholieke inrichting, die zijns ondanks overal door de mazen van zijn betoog kwam heengluren, zal iedereen wel begrijpen, dat het er den Spr. eerder om te doen was een regeling tot stand te brengen, waarbij de Zusters dag en nacht alles met de nagels zouden moeten bij elkaar schrapen om nog fatsoenlijk te kunnen rondkomen, misschien zelfs met de heimelijke bedoeling van den Spr, dat bij zulk een regeling door ingevoerde bezuinigingsmaatregelen wel klachten der patienten tegen het Gasthuis in menigte zouden loskomen en nieuw materiaal tot bestrijding opleveren.

Ook volgens het oordeel van den Heer Muller is een toelage van 75 cts dus wel als een minimumeisch van rechtvaardigheid te beschouwen.

Doch tot in het jaar 1917 hebben de Zusters van het Gasthuis niet meer dan 35 cts als toelage genoten, en tot den 16 October 1919 niet meer dan 50 cts per patient. Maar reeds bijna van het begin van den oorlog zijn de prijzen van alle levensmiddelen gestegen in die mate zooals wij dat met het lijstje van de vorige week hebben aangetoond.

Daaruit volgt dus, dat aan het Gasthuis volgens matige berekening 75 — 35 = 40 cts of toch minstens 75 — 50 = 25 cts per verpleegdag is te kort gedaan, laten wij maar zeggen minstens 2 jaar lang.

Hadden zijn anti-katholieke neigingen den Heer Muller niet zoozeer beneveld, dan waren het logisch en zeker billijk geweest, indien Spr. in deze Raadzitting een voorstel hadde ingediend om over die twee laatste jaren aan het Gasthuis een vergoeding uit te keeren van een minimum van 25 cts per verpleegdag.

Eilaci, het heeft niet zoo mogen zijn.

Vooroordeel en antipathie hebben de logica verdrongen en aan het rechtvaardigheidsgevoel het zwijgen opgelegd.

***

Diezelfde kwestie van het St. Elisabeth's Gasthuis werd dienzelfden avond nog op een geheel andere wijze belicht door het Raadslid Dr. J. P. EVERTSZ, ondervoorzitter van den Kol. Raad en sinds het vertrek van Dr. WATERMAN ook waarnemend Chef van den Openbaren Gezondheidsdienst.

Dr. Evertsz verklaarde kort en bondig, dat de verhooging der toelage tot fl 1 in de tegenwoordige tijdsomstandigheden, nu alle levensmiddelen zoo enorm gestegen zijn, *niets* teveel en zeker een eisch van billijkheid is. Doch het bleek al spoedig, dat er den Spreker nog iets geheel anders op het hart brandde.

Spreker vouwde een courant open en verklaarde, dat hij in het nummer van 3 Mei van die courant (*La Voz di Pueblo*) persoonlijk was aangevallen, waarvoor hij meende zich hier te moeten verantwoorden.

Dat citaat luidde:

*De tegenwoordige Chef neme het ons niet kwalijk, als wij bij hem veronderstellen de kennis van de ellendige, beneden alle critiek zijnde behandeling, welke de zieken in het Gasthuis ondervinden, ondanks de verhooging.*

*Indien de tegenwoordige Chef het niet weet, zijn plicht is het op onderzoek uit te gaan ......*

Na dit citaat te hebben voorgelezen, vouwde Dr. EVERTSZ de courant weer dicht en wierp die verontwaardigd op zijn lessenaar en zeide:

„Als ik deze woorden goed begrijp, word ik hier of wel voor een *stumper* of wel voor een *smeerlap* uitgemaakt. Men vraagt van mij die zaak te onderzoeken, doch welke waarde zou voor dien schrijver het gezag van een stumper of van een smeerlap hebben? Daarom heb ik het oordeel van andere personen gevraagd, n. l. van de doktoren, die de armenpraktijk in het Gasthuis waarnemen en die dus wel kunnen verondersteld worden voldoende op de hoogte te zijn."

En toen las Dr. EVERTSZ de brieven voor, die hieronder volgen, zonder echter de namen der onderteekenaars te noemen. Na voorlezing van den eersten brief vroeg de Voorzitter, wie die brief onderteekend had, waarop Dr. Evertsz antwoordde, dat dit er niet op aan kwam, en het niet noodig was te zeggen, welke dokter elk dier brieven geschreven had. Misschien vreesde de spreker, dat door sommige personen het schrijven van deze brieven ten voordeele van de verpleging in het Gasthuis **aan** deze dokters kwalijk zou genomen worden.—

Voor de lezers echter kan het van belang zijn te weten, dat de doktoren GAERSTE en WINKEL de praktijk der onvermogende zieken om beurten waarnemen, terwijl Dr. FERGUSON de onvermogende oogpatienten behandelt en aan Dr. H. S. BOOGAART de chirurgische behandeling der onvermogende zieken is toevertrouwd. Wij vermoeden dus, dat alleen van deze vier doktoren die brieven kunnen afkomstig zijn. Zooals men weet, zijn geen dezer vier doktoren katholiek.

Curaçao, den 8n Mei 1920

Aan den wnd. Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst.

Weled. Zeergel. Heer,

In antwoord op Uw schrijven, dd. 5 Mei l. l. No. 255 heb ik de eer U te melden, dat de aangehaalde zin, uit de „Voz di Pueblo"; *De tegenwoordige chef neme ons niet kwalijk als wy by hem veronderstellen de kennis van de ellendige, beneden alle critiek zynde behandeling, welke de zieken in het Gasthuis ondervinden, ondanks de verhooging"* naar mijn oordeel, bezijden de waarheid is.

Naar mijne meening is de behandeling der patienten in het Gasthuis absoluut niet ellendig te noemen, noch beneden alle critiek.

De Gouvernements-Geneeskundige.

N. N.

Curaçao, den 6n Mei 1920.

Aan den Heer wnd. Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst, Alhier.

In antwoord op U. H. E. G.'s schrijven van gisteren heb ik de eer U hierbij mede te deelen, dat de door U aangehaalde woorden, voorkomende in de „Voz di Pueblo" van 3 Mei l. l., naar mijn oordeel niet de waarheid bevatten, daar ik bij ondervinding weet, dat de patienten in het St. Elisabeth's Gasthuis zeer goed verpleegd, verzorgd, verschoond en gevoed worden, terwijl het optreden der zusters tegenover hen niets te wenschen overlaat.

Hoogachtend,

Uw dw. dienaar,

N. N.

Willemstad, 6 Mei 1920.

Den wnd. Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst.

Met verbazing las ik, wat in „Voz di Pueblo" geschreven is over de behandeling van Gouvernements-patienten in het St. Elizabeth's Gasthuis.

Als dergelijk grof geschimp werkelijk eenige aandacht verdient, kan ik niet anders, dan er zoo krachtig mogelijk tegen protesteeren.

Voor zoover de door mij behandelde patienten betreft verklaar ik, dat alle door mij gegeven voorschriften omtrent voeding en verpleging, steeds met groote nauwgezetheid worden opgevolgd. En altijd krijg ik de indruk, dat de verpleegsters met erstige toewijding en veel geduld hun dikwijls moeilijke taak verrichten.

N. N.

Curaçao, 6 Mei 1920.

Aan den wnd. Directeur van den Openbare Gezondheidsdienst Alhier.

In antwoord op Uw schrijven dd. gisteren No. 255 heb ik de eer U mede te deelen, dat naar mijn oordeel de in Uw schrijven aangehaalde woorden *niet* de waarheid bevatten.

Wanneer men, zooals ik, dagelijks waarneemt de toewijding waarmede de pleegzusters, Hollandsche vrouwen, hun vaak weerzinwekkende taak tegenover de zieken in het gasthuis vervullen, kan men zich niet voorstellen, hoe iemand de behandeling daar als eene „ellendige, beneden alle critiek zijnde", kan omschrijven,

Het groote getal der zieken ,en de weinige haast, die over het algemeen door de herstellenden wordt betoond om de ziekeninrichting te verlaten (wel eens overgaande in „*Desiderium nosocomii*") wijzen ook niet op een ellendige behandeling.

N. N.

*Noot van de Redactie*: DESIDERIUM NOSOCOMII beteekent: *Verlangen naar het Gasthuis.*

Na de voorlezing dezer brieven trok de Heer Muller met zijn partij een erg verlegen gezicht.

Doch het meest verwonderde ons, dat geen dezer heeren het woord

vroeg, om te protesteeren tegen dat geschrijf in *La Voz di Pueblo.*

Moeten wij daaruit opmaken, dat zij het er volkomen mede eens waren, of dat dit stuk op hun instigatie of met hun medeweten en instemming was geschreven? Wij weten het niet. Een nadere uitleg van die Heeren ware wel gewenscht geweest om op dat oogenblik de atmospheer te zuiveren. —

Hiermede beschouwen wij echter deze *question brûlante* voldoende toegelicht.

De lezers kunnen er zich nu beter een zelfstandig oordeel over vormen. —

Bij de stemming over art. 121 werd bij amendement deze post verlaagd naar rede van 0.75 per verpleegdag.

Dit amendement werd aangenomen met 5 tegen 4 stemmen.

Tegen stemden de drie katholieke leden met Dr. Evertsz.

# Mgr Dr. W. H. Nolens.

De *„Avondpost"* heeft schetsen van Kamerleden. Over Mgr. Dr. Nolens zegt ze het volgende:

„De parlementaire geschiedenis van Nederland kan geen staatsman aanwijzen, die met Dr. Nolens veel overeenstemming vertoont. In hem toch ligt de buitengewone kracht van den politicus, die zeer veel vermag, groote energie en élan bezit, in bekwaamheid anderen telkens overtreft, van aanleg een heerschersnatuur is, tot schittering van leven werd geroepen, en toch altijd in matiging, in tempering, in beheersching zich inhoudt en zelfs de eerste plaats niet begeert. De man van evenwicht en rust, een rots van graniet in de woelige golven van het moderne politieke leven, de geboren leider van de groote Roomsch—Katholieke staatspartij met haar vele schakeeringen.

Nooit laat Dr. Nolens zich gaan, alles wat hij zegt en doet is bewust, is overdacht, in volkomen harmonie met zijn geheele optreden. In die rust ligt groote kracht, maar men mist het grijpende, het meesleepende van het spontane. Dr. Nolens zou velen, al is het niet waarschijnlijk, kunnen meesleepen — wie zal het zeggen! — Zijn bekwaamheden zijn buitengewoon, maar hij heeft het alles gebracht onder ijzeren tucht en vol komen beheersching.

Het belangrijke van sommige redevoeringen van dezen afgevaardigde is, dat het niet belangrijker is, hij geeft nooit meer dan hij als leider der grootste Kamerfractie meent te kunnen en te moeten geven.

Wie 'n enkele maal 'n Kamerzitting bijwoont en dan dezen staatsman hoort spreken, zou niet denken, dat een man van zulk een beteekenis aan het woord was. Dr. Nolens spreekt weinig gemakkelijk, soms hakkelt hij zelfs en voorzichtige belijdheid sluit, gelijk gezegd, het boeiende licht uit. Toch is deze afgevaardigde een der machtigste, van het tegenwoordige Nederland.

Man van humor, die ook in zijn redevoeringen soms uitkomt, bezit hij een zeer veelzijdige kennis.

Deze politicus weet aan het leiderschap der grootste staatkundige partij niet alleen het voorzitterschap van onderscheiden der meest belangrijke commissies te verbinden, maar is ook hoogleeraar in de arbeidswetgeving aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam. Naar men verzekert, heeft Dr. Nolens als voorzitter bizondere talenten, wat bij een geboren leider niet te verwonderen valt.

Het contrast tusschen dr. Nolens en dr. Schaepman is groot. Van den kunstenaar heeft de tegenwoordige leider der Roomsch-Katholieke staatspartij niets. De schittering van politici als Kuyper en Schaepman is hem geheel vreemd, hij wil waarschijnlijk ook niet schitteren.

De heer Nolens heeft niet begeerd aan het hoofd te staan van een ministerie: hij trad als Kabinets-formateur op, maar nam in het Kabinet geen zitting. Daardoor is de politieke beteekenis van dezen staatsman, hoe groot zij moge wezen, toch eenigszins een probleem gebleven.

Men vraagt zich af hoe dr. Nolens achter de groene tafel zou zijn geweest. Thans is zijn invloed grootendeels indirect, men zou hem wel eens — hij is een heerschersnatuur — in de volle kracht van direct handelen willen zien.

De heer Nolens heeft dit zelf niet gewild. Het blijft voorloopig een vraag of hij een staatsman van den allereersten rang is. Als politiek leider van buitengewone zelfbeheersching zal hij echter ongetwijfeld een belangrijke plaats in onze parlementaire geschiedenis innemen.

# Jubilé-Commissie.

Curaçao 27 Mei 1920.

Aan de Redactie van: Amigoe di Curaçao.

Weleerw. Pater,

Ondergeteekenden hebben de eer UWE het volgende mee te deelen.

Ten einde de 50 jarige werkzaamheid der Weleerw Paters Dominicanen op ons eiland op 11 Juli a s. en tevens om het zilveren priesterjubilé van Z. D. H. Mgr. Vuylsteke op 15 Aug. a.s. op waardige wijze te herdenken, heeft zich een commissie gevormd, bestaande uit de volgende:

| Heeren | met medewerking van een damescomité, bestaande uit de dames: |
|---|---|
| A. Badaracco | Mevr. Clara P. de Weeber, voorzitster |
| H. v. d. Beld | „ A. de Badaracco |
| M. B. Daal | „ Henriette Fowler |
| J. P. Dania | „ Rosa Cruz Leyba |
| J. M. J. Ellis | „ de Meaño Rojas |
| Mr. W. Ch. de la Try Ellis | Mejuf. C. Helfrich |
| H. Fowler | „ Blanca Araujo |
| J. S. Joubert | „ Beltina Chapman |
| R. S. S. de Lannoy | „ Marie Ellis |
| A. Osorio | „ Uranie van Eps |
| Frater M. Ricardo | „ Ana Paula Henriquez |
| M. M. Römer | „ Luisa Leon |
| G. A. Romijn | „ Consuelo Leyba |
| C. A. A. Teunissen | „ Lidia Martis |
| J. N. v. d. Veen Zeppenfeldt | „ Margot Menge |
| B. v. d. Veen Zeppenfeldt, Voorzitter | „ Elizabeth Mensing |
| J. Sutherland, Onder-voorzitter | „ Sarita Villalobo |
| F. G. Mensing, penningmeester | „ Anny v d. Veen Zeppenfeldt |
| J. H. Sprockel, secretaris | |

Namens het Bestuur
Van UWEw.
de dw. ds.

B. E. v.d. V. Zeppenfeldt. Voorzitter

J. H. Sprockel, Secretaris.

# Berichten uit de Kolonie.

### Z. H. de Paus en de Derde Orde van den H. Dominicus.

In de *„Analecta"* der Predikheerenorde, welk tijdschrift te Rome wordt uitgegeven, komt de volgende opwekking voor van Z. H. den Paus, om toe te treden tot de Derde Orde van den H. Dominicus:

Te midden van de groote gevaren, welke van alle kanten het geloof en de zeden van het Christendom belagen, is het onze plicht de geloovigen te behoeden, door hun aan te geven, welke middelen ons het meest nutig en doelmatig schijnen voor hunne verdediging en vooruitgang.

Wij verklaren, dat onder deze middelen de Derde Orde van Sint Dominicus een der voornaamste, der krachtigste en der zekerste is; welke Derde Orde de roemrijke Patriarch van Guzman — deze, kenner niet minder van de verleidingen der wereld, als van hare heilzame geneesmiddelen — de ingeving had te stichten, opdat iedere klas van menschen in deze stichting haar verlangen naar een meer volmaakt leven zou kunnen bevredigen.

Wij sporen daarom de geloovigen van geheel de wereld aan om niet hun ooren te sluiten voor de gedurig zoo schoonklinkende echo der stem van den wijzen Stichter, welke al zoovele eeuwen en altijd providentieël spreekt; en volgens onze bediening van bevorderaar van het zielenheil, wekken wij hen op, om zich te vereenigen, onder de heilige banier van de Derde Orde van Sint Dominicus, versierd door zoovele bloemen van deugd, maar bijzonder opgeluisterd door twee kostbare edelsteenen van heiligheid: Catharina van Siëna en Rosa van Lima.

En aan allen, die lid zijn van deze Derde Orde nu en in de toekomst, schenken wij van harte den apostolischen zegen, tot bewijs van onze vaderlijke welwillendheid, tot onderpand van de hemelsche gunsten en tot voortkeen van het eeuwig heil."

### De Eerw. Frater Chrysologus.

Tijdingen voor een paar maanden geleden uit Holland ontvingen, brachten het onverwachte nieuws, dat de Zeer Eerw. Frater Radulfus, Superieur Generaal der EE. F Fr. van Tilburg als zoodanig te Rome ontslag had aangevraagd en verkregen, en dat andermaal een kapittel tot verkiezing van een nieuwen Alg. Overste kon plaats vinden.

Uit een telegram, dat de Fraters 8 dagen geleden ontvingen, blijkt nu dat de Zeer Eerw Frater Eligius, tot nu toe 2e Overste, als Superieur Generaal is gekozen. Hetzelfde telegram meldde tevens dat de Eerw frater Chrysologus tot lid van den Raad van Bestuur der Congregatie in Tilburg is benoemd. De Eerw. Frater Chrysologus de tegenwoordige Directeur van het St. Thomas-College, is eerst sedert December van het vorig jaar hier in de kolonie en zal nu reeds de volgende week met de *Crynssen* weer naar Nederland terugkeeren. Dit is een gevoelig verlies voor het onderwijs speciaal voor het St. Thomas College, want deze Directeur was een hoogst begaafd onderwijzer, die trouwens reeds in Holland als Directeur der Bosche Kweekschool zijn sporen verdiend had.

Uit het feit, dat de Eerw. Frater Radulfus niet tot lid van den Raad gekozen is, meenen wij te mogen opmaken, dat hij waarschijnlijk weer hier naar de kolonie zal terugkeeren om de opengevallen plaats van den Eerw. frater Chrysologus te komen innemen. Hetgeen wij van harte hopen.

### Vaartwel.

Woensdagavond zijn met het SS. *Nickerie* van hier naar Suriname vertrokken de Zeer Eerw. Mère Theophane, Alg. Overste der Zusters Franciscanessen van Roosendaal en de Eerw. Superieure Augusta, na ruim een half jaar ter visitatie op ons eiland te hebben doorgebracht en na alle scholen, aan de zorgen dier zusters toevertrouwd, meermalen bezocht te hebben.

Wij twijfelen er niet aan, of de vele gewichtige veranderingen en besluiten genomen in het belang van een goede regeling van het onderwijs, onder haar leiding en op haar advies genomen, de energieke opwekking en aanmoediging, die van deze hoogstaande religieuze uitging, zullen zoowel de Congregatie der Eerw. Zusters, waarvan zij het hoofd is, alsook den bloei der scholen en het Bijzonder Onderwijs op onze eilanden ten goede komen.

Wij wenschen beide Eerw. Zusters een even vruchtbare werkkring in Suriname toe.

### Twee drenkelingen.

Sinds jaren geleden werden wij er eens opmerkzaam op gemaakt, dat er geen jaar voorbij gaat, dat hier niet omstreeks de maand Juni een of meer personen verdrinken. Ook *El Boletin Comercial* vestigde deze week daarop de aandacht. Dit jaar is de tol al reeds betaald.

Dinsdag morgen werd er bij de klip Maduro een hoed en jas drijvend gevonden en kon men ook op de bodem der zee een drenkeling onderscheiden.

Met behulp van een dreg slaagde de politie er in het lijk boven te brengen.

Het bleek te zijn Martinus Coffie, 26 jaar oud, afkomstig van Rincon, Bonaire, schepeling aan boord van de stoomboot *Caldas.*

Uit een nader onderzoek bleek, dat hij ten 9 uur nog een bezoek aan een familielid in de stad gebracht had. Zijn horloge dat vol water geloopen was, stond stil op 5 min. voor één uur. Hij schijnt dus na 9 uur nog wat rondgezworven te hebben. Aan misdaad behoeft hier niet gedacht te worden.



Het lijk werd naar het St. Elisabeth's Gasthuis overgebracht.

Dienzelfden avond werd weer het lijk van een drenkeling binnengebracht. Ditmaal was het een jongen van 8 jaar, werkzaam als loopjongen in het Waterfort. Tot half 7 uur heeft men hem nog in het fort opgemerkt en een half uur later vond men zijn lijk drijvend in de haven vlak vóór het Gouvernementshuis in de nabijheid van de militaire wacht dáár geposteerd. Op het droge gehaald, mocht men, ondanks alle pogingen daartoe aangewend, er niet meer in slagen de levensgeesten van den drenkeling weer op te wekken.

### Alg. Nederl. Verbond.

Wij maken de leden der *Groep Antillen* van het Alg. Nederl. Verbond er attent op, dat zij dezenavond ten 8 30 ter Algemeene Vergadering in de Raadzaal zijn bijeengeroepen. De stembus zal dan tevens geopend en de uitslag der verkiezing van drie nieuwe bestuursleden worden meegedeeld.

Ter zelfde plaatse zal *één* uur te voren (ten 7.30) de Algemeene Vergadering van V. V. V. *Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingen-Verkeer* plaats vinden.

In deze Vergadering zal het Bestuur alle mogelijke mededeelingen doen ten opzichte van het geillustreerde reclame boekje van ons eiland.

### Examens.

Bij de voortgezette examens van de vorige week slaagden voor de 4e akte Mejuffrouw Maria Hart en voor het diploma nuttige handwerken de dames Ferguson, Kraft, Waymouth en Winkel.

Onze gelukwenschen.

### Prachtige Regen.

In den nacht van Dinsdag op Woensdag is onze stad opgefrischt door een zwaren regen. Gepaard met hevig onweer viel er van 2 tot 4 uur een flinke regen, die op sommige momenten met geweld neerspoot. Tot in den morgenstond bleef het zacht dóórregenen. Naar wij vernamen viel er in de stad ongeveer 50 m. M. De regenbakken hebben dus gelukkig weer wat voorraad opgedaan. Ook deze regen is weer bijzonder plaatselijk geweest. De regen kwam uit het Zuiden en streek juist over de stad heen. Oostelijk van de Salinja viel maar weinig. Op Sta Rosa maar 7 m. M. Op *Cas Chikitoe* bij den Landbouwkundige wees de regenmeter niet meer dan 10 m. M. Verder Westelijk bleef het dien nacht droog. Op Sta Maria viel maar 1½ m.M.

Daarentegen had men op een der dagen te voren op Westpunt, Sabaneta, Knip een zeer mooien regen, die zelfs water achter de dammen bracht.

Sedert het kometjaar 1910 heeft Curaçao in de maand Mei niet meer zulk een zwaren regen gehad. Deze regenbui heeft dit gelukkig gevolg gehad, dat de prijs van het regenwater, dat Maandag nog voor 40 cts per blik verkocht werd, *na* dien regen opeens tot 6 cts. daalde.

### De Fransche kabel.

Volgens bericht in *El Boletin Comercial* is de telegraafkabel tusschen San Juan (Porto Rico) en Fort-de-France (Martinique) en die van San Juan (P. R.) en Puerto Plata (Santo Domingo) sedert Zondag 23 Mei wederom hersteld.

### De Draadlooze.

Amateur-radiografisten in Holland zijn er in geslaagd om overbinding te krijgen met de Oost-Indische Stations *Malabar* en *Tjililin* en zulks nog wel door middel van antennes, (draadnet) die slechts 50 M. lang en 10 M. hoog zijn. — Verder meldt *Radionieuws* dat Dr. Koomans een uitvinding deed, waardoor het storen van wege de nabijzijnde stations geheel voorkomen wordt en het opbellen van een bepaald, binnen de 500 K. M. gelegen, station ook zonder het voortdurend aan-het-oorhebben van het toestel mogelijk wordt. Allemaal dus uitvindingen, die ook voor Curaçao van groot gewicht zijn.

### Parlementaire Rekenkunde.

Een afgevaardigde in de Fransche Kamer heeft vroeger eens in de gevangenis gezeten. We willen het beste veronderstellen en zullen aannemen, dat hij b. v. op een fiets zonder bel heeft gereden. Maar dat doet er eigenlijk niets toe.

Deze député is in de Kamer opgekomen voor zijn vroegere lotgenooten. Uit zijn mond rolden deze treurige woorden: "Drie vierden mijner medegevangenen werden ziek, drie vierden werden krankzinnig, drie vierden zijn gestorven."

En de rest ging naar de Kamer en hield roerende speeches!

## Buitenland.

### Keizer Wilhelm als Kerkhoofd afgezet.

In de slotzitting der Pruisische Algemeene Synode is volgens het *Handelsblad* met algemeene stemmen een motie aangenomen, waarin o. a. wordt gezegd, dat de Synode Wilhelm II, het laatste hoofd der kerk, voordat deze laatste zelf de teugels van het bestuur in handen nam, dankbaar gedenkt. „Eeuwen lang, zoo wordt gezegd, hebben de Hohenzollerns het werk der Hervorming, de Protestantsche Staatskerk, beschermd; een halve eeuw geleden heeft Wilhelm I haar een wet gegeven. Met woord en daad hebben de Pruisische heerschers steeds hun nauwe betrekkingen tot de kerk kond gedaan, in het bijzonder de laatste drager der heerschappij en zijn gemalin. Wij danken hem oprecht voor al hetgeen hij voor onze kerk heeft gedaan en de Synode hoopt, dat het zal vrucht dragen, ook in het ongeluk, dat ons vaderland heeft getroffen." Onderdankbetuigingeervolontslagen.

### Een Katholiek oordeel over Pruisen.

Thans eindelijk mogen de Duitsche katholieken, na tientallen van jaren gemuilband te zijn geweest, zich eens eerlijk en openlijk uitspreken. En ze zeggen dingen, die zelfs wij hui tenstaanders, een paar jaar geleden niet gaarne zóó zouden hebben gezegd.

Zoo bevat thans de *Politische Rundschau* een artikel van het Beiersche Parlementslid Franz Lederer, waarin deze o. m. zegt:

„Voor ons doet de schuldvraag (van het uitbreken van den oorlog) zich op andere wijze voor dan de Entente deze tegenover Keizer Wilhelm opvat. Niet hij heeft den oorlog gewild of voorbereid of uitgedacht. Voor ons komt de Keizer als persoon niet zoo zeer in aanmerking, maar wel de vertegenwoordiger der Hohenzollern met hunne geschiedenis en politiek. *Het is een overlevering by de Hohenzollerns naar de heerschappij van Europa te streven* — het oude „roomsche" keizerdom der „deutsche" natie een „protestansch" keizerdom van „pruisische" natie als opvolger te bezorgen. Het protestantsche Pruisen. Dit ideaal der Hohenzollerns heeft Duitschland ten onder gebracht, daar het in de tijden van vrede, door het antogonisme van volk en godsdienst, belette de oprechte wezenlijke vereeniging en eenheid te bewerken. Het Pruisendom, dat was de pure wet, de starre paragraaf, de dril, het militairisme, de gepantserde vuist, dat was ook die Pruisische laatdunkendheid, die klassengeest, die heerschzucht van de ambtenaarswereld en het jonkerdom als van de „edelste der natiën", en die ongenaakbare stelling van Koning en Keizer, die autocratie, namelijk bij die phantastische opvatting van Wilhelm II: suprema lex regis voluntas — de opperste wet is 's Konings wil."

Zoo schrijft een Duitscher en hij vervolgt:

„Het Protestantisme, in zoover het als beïnvloedende factor aan de Hohenzollernpolitiek ten gronde lag, is de tweede factor van Duitschland's ondergang. De oude cultuur-kampwoede lag als een glimmende vonk onder de assche te sluimeren. Ten bewijze het woord der Keizerin, *dat de Jezuieten, zoolang zij leefde, den voet in Duitschland niet zonden zetten.* Bij den aanvang van den oorlog werd de verbodswet niet eens opgeheven. Eerst toen het centrum met Delbrück's „*Nieuworiënteering*" na den krijg, ten spot geworden was der andere partijen, durfde het energiek genoeg optreden, om na een paar jaren oorlogs dit cultuurkampoverschot te doen verdwijnen. Fluisterde men niet van een nieuwen kultuurkamp? Men kende immers het doel en het harteverlangen des Keizerdoms, „dat in het protestantisme de Duitschereligie" zag en daarin de hoogste kracht van Duitschland beschouwde. Liet een conservatief vertegenwoordiger tegen mij in de eerste krijgsjaren in een gesprek zich deze woorden niet ontvallen: „Gij moet toch zelf erkennen, heer collega, indien gij objectief wilt zijn, dat de katholieke volken politiek en militair ontaard zijn. Zie België, Frankrijk, Italië, Oostenrijk, ook Spanje. Zij hebben geen kracht meer, terwijl de protestantsche volken, namelijk Pruisen, in dezen oorlog buitengewone kracht ten toon spreiden." Op mijn tegenwerping, dat de alsdan door alle monden geprezen „*Beiersche Leeuwen*" toch ook katholieken zijn, meende die heer te mogen aanmerken: „Welnu ja, politiek staat gij toch niet zeer hoog en militair is het toch de Pruisische geest, die u in beweging gebracht heeft." Mijn antwoord, dat de katholieke godsdienst niet gemaakt is om politieke of militaire opvoeding te verschaffen gaf hem weinig bevrediging. Beter begreep hij het scherpe Beiersche antwoord, dat de Pruisische geest wel de verruftigste generaals geschapen had, doch tevens de achterlijkste politiekers en de domste diplomaten ter wereld.

„Het is duidelijk, hadde Duitschland de eindoverwinning behaald, gelijk eenieder verwachtte, zoo hadde dan voorzeker Pruisen alles verricht en zijn frisch pruisierende evangelische geest. Deze beide punten zouden politiek tot het uiterste uitgebuit geworden zijn en de „gedegeneerde" volken zoude men hoogstens nog geduld hebben."

### Excelsior!

„Het is op het oogenblik duidelijk geworden, dat noch opvoeding, wetenschap en diplomatie, noch handelsvoorspoed, als zij verbonden zijn met het geloof in materieele kracht als opperste macht, de wereldlijke fundamenten voor een geordende ontwikkeling van het leven der wereld zijn.

„Deze zaken zijn op zichzelf enkel werktuigen voor den geest.

„Zelfs de hoop, welke voor de wereld ligt in een leven van vrede, beschermd en ontwikkeld door den volkenbond, hangt af van iets hoogers. De samenwerking, welke de volkenbond moet bevorderen, zal in zooverre uitwerking hebben, als de volken, welke er aan mede werken, door een geest van goedgezindheid onder de menschen berust op de geestelijke krachten; de hoop op een broederschap der menschheid berust op het dieper geestelijke feit van Gods vaderschap.

„Verantwoordelijk als wij in onze afzonderlijke ressorten zijn voor ons aandeel in de leiding van het Britsche rijk en voor zijn houding ten opzichte van de problemen der toekomst, gelooven wij dat in de aanvaarding van deze geestelijke principes de zekere grondslag voor den wereldvrede ligt.

„Wij willen daarom onze medeburgers er op wijzen, hoe noodig het is, dat mannen van goeden wil, die overal hun persoonlijke verantwoording met betrekking tot den heropbouw van de beschaving gevoelen, ook de *eeuwige waarheid* en geldigheid van deze geestelijke krachten zullen overwegen, welke inderdaad een hoop voor de permanente stichting van den wereldvrede zijn."

Deze woorden werden gesproken niet door den Paus of door een zijner vertegenwoordigers in Engeland, maar door Lloyd George en zijne ambdgenooten van Australië, Canada, New-Zeeland, New-Found land en Zuid-Afrika, die gezamenlijk eene boodschap gericht hebben tot de medeburgers van het Britsche Rijk.

Deze woorden mogen vernomen worden door alle bestuurders en politieke persoonlijkheden, die de hooge beginselen van godsdienst mooi vinden misschien in de binnenkamer, maar ze minder passend achten in den mond der regeerders, hoogstens alleen in dien van geestelijke autoriteiten.

De christenwereld begroet die woorden, en voegt de wensch er aan toe, dat zij in daden worden omgezet.

De Volkenbond zal slechts dan aan zijn doel kunnen beantwoorden, indien hij door die beginselen wordt gedreven

### Het doel heiligt de middelen.

Vroeger was deze stelling een stokpaardje der anti-papisten. Zij beweerden en bleven beweren, ook al slaagden ze er nooit in eenig bewijs te leveren, dat de Katholieke Kerk, in 't bijzonder de Jezuietenorde, het gebruik van zedelijk slechte middelen toestond, als daardoor een goed doel kon worden bereikt.

Er is zelfs indertijd een prijs uitgeloofd van 1000. Mark voor wie bewijzen kon, dat de Jesuiten werkelijk die stelling leerden.

Doch er kwamen zelfs geen antwoorden in.

Thans blijkt, waar de eigenlijke aanhangers dezer leer zitten: in de roode vakvereenigingen.

Als die maar een of ander doeltje in verband met hun actie kunnen bereiken, zien ze er niet tegen op, geheele bevolkingen in ellende te brengen om dat doel te bereiken.

Een sterk voorbeeld daarvan gaf de bakkersstaking te Weenen. Op de Ankerbroodfabriek, die dagelijks ongeveer een millioen menschen van hun broodrantsoen moet voorzien, was een arbeider werkzaam, die vroeger tot de soc.-dem. organisatie behoorde, doch nu ongeorganiseerd bleef.

Met dezen wilden de anderen niet meer samenwerken en om hun wil door te zetten, legden alle 2000 overigen het werk neer, zoodat vele Weeners, vrouwen en kinderen, vergeefs liepen om hun schamel broodje.

Maar dat kon de heeren niet schelen: Wat het ook kostte, die man moest er uit.

De man *is* er uit....



## BEKENDMAKING.

Het publiek wordt herinnerd aan art. 2 der Verordening 31 October 1901|29 Januari 1902 (P. B. 1902, No. 7), thans luidende:

Iedere hond moet voorzien zijn van

1o. Een halsband met metalen plaat, waarop vermeld staat de naam des eigenaars;

2o. Een aan den halsband vast te hechten penning, welks vorm en opschrift jaarlijks in de maand Mei door den Procureur-generaal worden bepaald en welke, op vertoon van eene door den Ontvanger afgegeven kwitantie, waaruit blijkt, dat de in artikel 1 bedoelde belasting is betaald, vanwege het plaatselijk Hoofd der Politie tegen den kostenden prijs wordt verstrekt.

De penning zal dit belastingjaar den vorm van een rechthoek met gebogen bovenzijde en tot opschrift hebben het getal 1920 en het volgnummer, terwijl het woord Curaçao aan de andere zijde voorkomt.

De penningen zijn aan de Hoofdwacht der politie te Willemstad verkrijgbaar tegen betaling van vijf en twintig cent.

Curaçao, den 1n Mei 1920.

De Procureur-generaal,

4—4 J. B. GORSIRA.



## Dankbetuiging.

*Ondergeteekende betuigt hiermede zijn hartelijken dank aan de Geneesheeren J. H. M. ELLIS en M C. GOEDHART voor de goede behandeling, en genezing door operatie van die Doktoren ondervonden.*

*Curaçao den 11 Mei 1920.*

*fusulier bij de Infanterie.*

3—3 S. L. PAULA.

# Bijblad van de Amigoe di Curaçao van 29 Mei 1920.

## Het Debat in de Raadszitting van 8 Mei over Landbouw en Veeteelt.

De Heer **Herm. Statius Muller:**

Ik kom thans tot den landbouw, Mijnheer de Voorzitter, Mijne meening in deze zaak mag bekend worden verondersteld, zoodat ik zou kunnen volstaan met eene verwijzing naar hetgeen ik over dit ontwerp heb gezegd bij de behandeling van de begrooting voor het jaar 1920.

Toch wil ik dit jaar op dit ontwerp terugkeeren, omdat het wederom gebleken is, dat de landbouwdienst voor de drie Benedenwindsche eilanden geen enkel resultaat heeft te boeken.

Ten bewijze dat we thans, niettegenstaande de groote uitgaven, die voor den landbouw gedaan zijn, even ver zijn als in het jaar 1791, wil ik hier aanhalen een deel van het rapport, dat door Jhr. Sirtema thoe Grovetins en Mr. Boey, Commissarissen naar de West Indische Eilanden en de Colonien Essequebo en Demerary onder dagteekening van 11 Februari 1791 uitgebracht is aan Zijne Doorluchtige Hoogheid den Prince van Oranje en Nassau enz. o.m/ over den staat van vruchtbaarheid van Curaçao: „De zoogenaamde plantagien bestaan meestal in grond tot de culture van mais aangelegd, welke alleen kan dienen tot onderhoud van de slaven, en de maistokken voor het vee in den drogen tijd, doch die gronden kunnen nimmer een genoegzame voorraad opleveren, zijnde zoodanig planter den een meer den anderen minder, meest altijd verplicht een aanzienlijken voorraad bij te koopen om zijne slaven te onderhouden." — „Het eiland is zoo rots- en klipachtig, dat men maar weinige plaatsen vindt waar een genoegzame couche van aarde is, die tot den landbouw kunnen worden gebruikt en de langdurige droogte maken, *dat „een planter in een jaar dikwijls meerder verliest dan hij in zes jaaren kan verdienen."*

Legt men naast dit verslag de medeelingen uit het Koloniaal Verslag van 1917, waar het volgende met betrekking tot den landbouw wordt gezegd, nl. „De sorghum-oogst — kleine mais — zal niet voldoen aan de verwachtingen, welke men er van mocht hebben gekoesterd en zal niet meer dan middelmachtig zijn. Verschillende oorzaken hebben hiertoe medegewerkt in de allereerste plaats de rupsenplaag. In korten tijd werden in het begin van den planttijd groote stukken met sorghum beplanten grond geheel kaal gevreten. Tegen die plaag is, als zij eenmaal is opgetreden, feitelijk niets te doen: Afzoeken is veel te tijdroovend en daardoor veel te duur. (Hier wordt het non possumus uitgesproken"). — „Een tweede oorzaak van den minder goede oogst is de vliegenplaag geweest, welke in gunstige regenjaren meerdere malen optreedt. Ook tegen deze plaag is geen bestrijdingsmiddel bekend." (Wedermaals het non possumus) en verder wat in het Koloniaal Verslag van 1918 is medegedeeld, nl. „Ondanks de overvloedige regens in het plantseizoen 1916—1917 voldeed de oogst van kleine mais, boonen en rankvruchten niet geheel aan de verwachtingen. Rups in de mais en in de meloenen, de maismug, sprinkhanen en muizen deden veel schade. Door den kleinen man was niet veel geplant. Eene *reeks van slechte oogstjaren*, (ik leg hier den nadruk op,) scheen hem den moed benomen te hebben om in de laatste jaren veel werk van den grond te maken, terwijl er bij verschillende bedrijven en ondernemingen bij flinke loonen veel vraag naar werkvolk was, zoodat er weinig tijd voor de bewerking van den grond overbleef. Dit was in het bijzonder het geval met de gronden in de onmiddellijke nabijheid van de stad gelegen," — dan is het, of dezelfde verslaggever van 1791, die den toestand van de landbouw zoo juist heeft beschreven, wederom aan het woord is.

Dat wij thans aan dezelfde kwaal laboureeren, nl. gebrek aan regen, en daardoor gebrek lijden aan voedsel voor mensch en dier, bewijst de lange periode van droogte, die wij in de laatste jaren doormaken. Keer op keer is zulks in de geschiedenis van het eiland voorgekomen, zoo ook in het jaar 1804, toen bij de installatie op 10 September van den Gouverneur Changuion „aan de cavalerie, *om reden van droogte en zwakheid der paarden*, gepermitteerd werd TE VOET te compareeren."

Na dien hebben wij groote perioden van droogte doorgemaakt. Zoo zijn bijv. de droogte-perioden van 1866-1869 en van 1884—1885 respectievelijk bij de buitenbevolking bekend onder de namen van „anja di tene muraja" en van „dam di dos placa". Die van meer recenten tijd staan ons nog zeer levendig voor den geest.

Trots de wetenschap van dat alles had ik toch gehoopt, dat bekwame landbouwkundige leiding en voorlichting verandering ten beste in den toestand van den landbouw zou hebben gebracht.

De geachte afgevaardigde, de landbouwkundige Dussel, heeft een reis naar de Vereenigde Staten gemaakt om daar een speciale studie te maken van het dryfarming-systeem. Zijn rapport over deze reis, gedateerd November 1913, is opgenomen in het Koloniaal Verslag 1914. Ik zou hier de vraag willen stellen, welk nut de Kolonie van deze studiereis heeft getrokken. Verbetering in den economischen toestand van den Curaçaoschen planter is daardoor *zeer zeker* niet verkregen. Zij staan er even zoo slecht voor, of op het oogenblik zelfs nog slechter, dan vóór de landbouwdienst in de Kolonie werd in het leven geroepen.

Mijnheer de Voorzitter, ik blijf er bij, dat zoolang wij de zeggenschap niet kunnen krijgen over de hemelsluizen, alle uitgaven, die voor den landbouw en veeteelt worden gedaan, voor de Benedenwindsche eilanden, als nutteloos opgeschreven kunnen worden.

Verleden jaar heb ik mijne beschouwingen over den landbouw ingeleid met het oud-Hollandsch speekwoord „Ondervinding is de beste leermeesteres"; dit jaar wil ik eindigen met het volgende: De ondervinding moge de beste leermeesteres wezen, maar wanneer zij te maken heeft met onoplettende en onwillige leerlingen, dan zullen hare wijze lessen ten slotte toch geen resultaat hebben.

De Heer **G. B. Dussel**, landbouwkundige:

M. de V. Na eene afwezigheid uit de kolonie van ruim twee jaren geniet ik thans weer de eer en het genoegen als Gemachtigde van het Bestuur bij de besprekingen in deze openbare zitting van uwen Raad aanwezig te mogen zijn.

Wederom heb ik ook het genoegen mijn ouden bestrijder, het Geachte Lid van den Raad, den Heer H. Statius Muller tegenover mij te mogen zien. —

Uit het straks bij de algemeene beschouwingen o. m. gesprokene betreffende den Landbouw is mij gebleken, dat Z.Ed. nog even pessimistisch is gestemd omtrent de Bestuursbemoeiingen in zake onzen Landbouw en Veeteelt als voorheen. En, M. de V., al kon ik redeneeren als Brugman, ik zou toch den Heer Muller er niet van kunnen overtuigen, dat het bestaan en het voortbestaan van den Landbouwkundigen Dienst nuttig is en noodig.

De heer Muller wil Barbertje, i, c. het Landbouw Departement nu eenmaal laten hangen. —

Toch zij het mij vergund, M. de V., eenige opmerkingen te mogen maken.

De heer Muller heeft zooeven trachten aan te toonen, dat niettegenstaande de werkzaamheden van den Landbouwkundigen Dienst landbouw en veeteelt van wege het voor die bedrijven zoo ongunstige klimaat er niet op zijn vooruitgegaan.

M. de V. Zoo iemand het heeft ondervonden en ondervindt met welke moeilijkheden landbouw en veeteelt op onze Benedenwindsche Eilanden hebben te kampen, dan ben ik het.

Maar niettegenstaande ons moeilijk klimaat, blijven landbouw en veeteelt toch bronnen van bestaan voor een groot deel der bevolking. En waar dit zoo is, daar mag en kan de Landbouwkundige Dienst niet ontbreken. Liep *alles* met Landbouw en Veeteelt van een leien dakje, dan zou misschien, M. de V., deze dienst minder noodig zijn dan nu, gedachtig aan het woord: „De gezonden hebben den medicijnmeester niet van noode, maar wel de zieken."

In de laatste jaren, M. de V., heeft de Landbouwkundige Dienst zich er vooral voorgespannen verbetering te brengen in het kweeken van voedsel- en voedergewassen en het verbeteren van het kleinvee. Dat is de hoofdlijn geworden, waarlangs voor onze Benedenwindsche Eilanden door den Landbouwkundigen Dienst wordt gestreefd.

Dat deze richting de juiste is, werd reeds eenige jaren vroeger door eenige leden van uwen Raad in het Voorloopig Verslag en ik meen ook in de openbare zitting geconstateerd. Het Geachte Lid, de heer Muller zelf heeft in 1917 zijne tevredenheid betuigd over de aanplantingen der voeder- en voedselgewassen op het Gouvernements proefterrein op „Groot Kwartier", eene tevredenheidsbetuiging, welke toen bijzonder door mij werd geapprecieerd, juist omdat ze kwam van den heer Muller.

De invoering van *White Kafir, Feterita* en *Soedangras* door den Landbouwkundigen Dienst is beslist een succes geweest.

De *Feterita* heeft op Aruba een paar jaar geleden de bevolking voor hongersnood bewaard. Zooals U weet, M. de V., ben ik nog maar kort terug en wederom heeft men mij reeds van verschillende zijden gevraagd om zaad van deze prachtige en voor ons klimaat zoo geschikte sorghum varieteit, ook als voedergewas. —

Van de *White Kafir* getuigde de Gezaghebber van Bonaire, dat door de invoering van dezen sorghum op dat eiland, niettegenstaande den geringen regenval in 1914, toch is kunnen worden geoogst. —

Over de belangrijke beteekenis van het *Soedangras* als veevoer zijn de meeste planters het eens.

De door den Landbouwkundigen Dienst genomen proeven in zake sisalcultuur zijn van zeer groote beteekenis geweest voor de sisalonderneming op *Mt. Pleasant*.

Wat aangaat de verbetering van ons kleinvee, het succes daarvan bleek duidelijk uit de groote animo, waarmede telkens talrijke veehouders opkwamen ter gelegenheid van de openbare verkoopingen van jonge fokdieren, op *Cas Chikitoe* geteeld.

Door omstandigheden is na mijn vertrek uit de kolonie het werk in die richting gestoord. Maar dat neemt niet weg, dat ik mij voorstel en ik ben reeds weder in die richting werkzaam, over eenigen tijd wederom het fokstation voor kleinvee van den Landbouwkundigen Dienst te kunnen maken, tot wat het eenige jare geleden beloofde te worden.

De door mijn plaatsvervanger, de Heer Dr. Van Breemen, ingevoerde nieuwe methode van irrigatie blijkt mij uitstekend.

M. de V. Ik heb hier slechts in grove trekken willen aantoonen, dat het Landbouw Departement, niettegenstaande de moeielijkheden, waarmede het heeft te worstelen, toch in meerdere opzichten, zoowel indirect als direct met vrucht is werkzaam geweest en werkzaam zal zijn.

Te meer nog zal het dat, in 't bijzonder ook op 't gebied van de veeteelt, waar het in de bedoeling ligt van het Bestuur, binnenkort bij wenschelijkheidsbegrooting bij den Raad gelden aan te vragen, ten doel hebbende de opheffing van den economischen toestand van een zeer belangrijk deel der bevolking, welke opheffing het Bestuur denkt voor Curaçao vooral ook te kunnen bereiken door verbetering van den veeteelt en wat daarmede in verband staat.

## Repliek van den Heer H. Statius Muller.

Nu enkele woorden, Mr. de Voorz, tot den geachten Landbouwkundige.

Ook mij is het bijzonder aangenaam mijn tegenstander wederom op het strijdveld te ontmoeten. Ik breng hem hierbij mijn wedergroet.

De geachte Landbouwkundige heeft gezegd, dat met mij niets is aan te vangen, want hoe hij het ook keert of wendt, mijn opinie blijft, dat Barbertje hangen moet. Deze opmerking is volkomen juist. Zoo het den geachten Landbouwkundige tot geruststelling dienen kan, wil ik hem de verzekering geven, dat ik volgaarne en met liefde bereid ben zelfs het touw te leveren om Barbertje er aan op te hangen. De geachte Landbouwkundige heeft verder gezegd, dat een groot deel der bevolking zijn bestaansbron bij den landbouw heeft. Mr de Voorz. Deze mededeeling is in tegenspraak met wat ik bij de Algemeene Beschouwingen heb aangehaald betreffende hetgeen hieromtrent in het Koloniaal Verslag 1918 is medegedeeld.

Mr. de Voorz., het is altijd een waag bij het planten op Curaçao. Een oud, ervaren planter heeft mij, toen ik de leiding van een landbouwonderneming op mij nam, dit medegedeeld: „Men plant sorghum om teleurstelling te

oogsten."

Het is niet alleen mijn persoonlijk meening, (dat met den landbouw op Curaçao geen resultaten zijn te bereiken,) Mr. de Voorz., die ik naar voren het gebracht. Als de geachte gedelegeerde zich de moeite wil getroosten de notulen van den Raad van verleden jaar, bij de behandeling der begrooting, er op na te lezen, dan zal het hem duidelijk worden, dat van de dertien leden van den Raad, TIEN zich bij mijne meening hebben aangesloten, toen ik heb voorgesteld de credieten voor den landbouw op de Benedenwindsche eilanden van de begrooting af te voeren. Bovendien, Mr de Voorz., is het van algemeene bekendheid, dat een zeer groot deel van onze ervaren planters geen vertrouwen hebben in de Bestuursbemoeiingen in zake landbouw.

In dit verband, Mr de Voorz, zal ik een beroep doen op mijn medelid FORBES, die tevens planter is, om zijn treurige ervaringen bloot te leggen. die hij bij den landbouw heeft opgedaan.

Verder, Mr de Voorz., heeft de geachte Landbouwkundige ons medegedeeld, dat door den landbouwdienst een nieuwe irrigatiemethode is ingevoerd. Naar aanleiding hiervan zou ik willen opmerken, dat reeds lang vóór de invoering van den Landbouwdienst irrigatiewerken op Curaçao bestonden, o. a. op de plantage Groot St Joris en op de plantage Groot Davelaar, op deze laatste plantage, Mr de Voorz, werd op dezelfde wijze geirrigeerd als nu door den Landbouwdienst is uitgevonden.

Ten slotte, Mr. de Voorz., heeft de Landbouwkundige medegedeeld, dat er zeer goede resultaten zijn bereikt met het ingevoerd klein fokvee. Nu, Mr. de voorz., deze bewering zou ik niet willen onderschrijven, Eén ding is zeker, dat na de invoering van dit fokvee, zich ziektegevallen bij ons Curaçaosch vee hebben voorgedaan. Ik denk hierbij aan de anthrax. Volgens algemeen beweren zou deze ziekte met het vreemd fokvee hier zijn aangebracht.

De Heer **G. B. Dussel** repliceerde als volgt:

M. de V. Een paar woorden naar aanleiding der repliek van den Heer Muller. Ik blijf bij mijne meening, dat niettegenstaande de vele tegenslagen, landbouw en veeteelt best bestaansbronnen zijn voor een belangrijk deel der bevolking van de Benedenwindsche Eilanden, zij het dan ook geen schitterende bestaansbronnen. Z.Ed. zegt dat het niet alleen zijn persoonlijke meening is, dat met den landbouw op Curaçao geen resultaten zijn te bereiken, dat verleden jaar bij de behandeling der Begrooting er 10 van de 13 leden zich bij zijne meening hebben aangesloten. — Ik was toen niet in de kolonie, M. de V., en niet bij de behandeling der Begrooting aanwezig. Ik hoop evenwel, dat naar aanleiding van het zoo straks door mij gereleveerde en van hetgeen het Bestuur van plan is te doen voor de economische opheffing der bevolking vele leden er thans anders over mogen denken. —

Dat een groot deel van onze ervaren planters geen vertrouwen zou hebben in de Bestuursbemoeiingen in zake landbouw, meen ik in strijd te moeten achten met datgene wat ik meermalen persoonlijk mocht vernemen en ook uit het voorloopig verslag en de notulen van de vorige Begrootingsbehandeling, waar men betuigde het eens te zijn met de lijn, waarlangs de landbouwkundige dienst sedert eenige jaren werkt. —

Ik meen zelfs, dat de heer Forbes een der planters was, die mij vroeger zijn zeer door mij gewaardeerde tevredenheid betuigde. Vroeger bereikte Z.Ed. met den door den landbouwkundigen dienst ingevoerde Whitekafer-Sorghum zeer goede resultaten. Ik heb nog onlangs verzocht de heer Forbes mij een der op *Cas chikitoe* gekweekte fokbokken voor hem beschikbaar te willen stellen, voor mij een bewijs, dat het geachte lid over de fokwijze aldaar tevreden was. —

De heer Muller zeide verder, dat er reeds lang vóór de invoering van den Landbouwkundigen Dienst op Curaçao irrigatiewerken bestonden. —

Maar M. de V. ik heb ook geenszins beweerd, dat dit niet het geval zou zijn. Ik heb gezegd, dat door den landbouwkundigen dienst, i. c. door mijn Plaatsvervanger, verleden jaar hier een *nieuwe* wijze van irrigatie is ingevoerd, welke mij en meerdere andere planters zeer geschikt voorkomt en beter dan de tot heden hier gevolgde wijzen van besproeiïng. Deze wijze van besproeiïng bestond ook nog niet op de plantage *„Groot Davelaar,"* zooals de heer Muller meent. —

De heer Muller heeft ten slotte gezegd, dat na de invoering van klein fokvee door den Landbouwkundigen Dienst, zich hier ziektegevallen als *Antrax* hebben voorgedaan.

M. de V., naar ik van meerdere zijden verneem, hebben zich reeds vroeger, *vóór* de Landbouwkundige Dienst zijn zorg begon te besteden aan de verbetering van het kleinvee, op verschillende plaatsen van Curaçao soortgelijke ziektegevallen voorgedaan als verleden jaar optraden onder het op *Groot Kwartier* weidende kleinvee, maar men gaf de ziekten toen andere namen. De Openbare Gezondheidsdienst heeft uitgemaakt dat de ziekte *Antrax* is. —

M. de V. De heer Forbes zegt er niet mede bekend te zijn, dat Z.Ed. met *White Kafer* zulke goede uitkomsten heeft gehad.

Mag ik dan het geachte lid beleefd verwijzen naar hetgeen dienaangaande gezegd is blijkens de notulen daarvan, bij de Begrootingsbehandeling voor het dienstjaar 1914. — De heer Forbes was toen als lid van den Raad bij die behandeling aanwezig.

Ik wil gaarne aannemen, M. de V., dat de heer Forbes geen al te beste resultaten heeft gehad van de beide gekochte runderen van St. Eustatius. Maar, M. de V., de heer Forbes zal zich herinneren, dat die dieren door mij geenszins waren gefokt en geenszins door mij Z.Ed. ter verbetering van zijn vee zijn aanbevolen. — De verkoop had plaats op verzoek van den toenmaligen Gezaghebber van St. Eustatius. Ik was eenvoudig tusschenpersoon, meer niet. Dank, M. de V.

## Een grootsche onderneming.

Naar aanleiding van zijn bezoek aan Java en aan eenige ondernemingen daar, schrijft de heer Van der Laan in de „*Deli Ct*" o. a: Wat zou menig flink planter van Deli met de handen in het haar staan, als hij op een goeden dag naar Java werd overgeplaatst en daar niet beschikken kon over zijn arbeidszeker contract-volk, maar zich moest onderwerpen aan alle honderd en één grillen en nukken van den meest vrijheidlievenden — om niet van bandeloos te spreken — werkman ter wereld.

Onder die omstandigheden is het een wonder van organisatie op landbouwgebied, dat de „Handelsvereeniging Amsterdam" heeft weten te bereiken op haar suikeronderneming *„Djatiroto"*. Uit een moeras en een wildernis heeft de krachtige leiding en het doorzettingsvermogen van den Europeaan hier binnen tien jaar tijds een schitterende landbouwonderneming opgebouwd, die jaarlijks millioenen uit den bodem haalt, welke te voren woest en leeg was en waar vrijwel geen mensch kon wonen.

Als men bedenkt dat op een dergelijke onderneming een 80 Europeanen en een paar duizend Inlanders, welk aantaal in den drukken tijd groeit tot 15.000 hun brood en ruim hun brood verdienen, wanneer men weet, dat een dergelijke onderneming jaarlijks bijkans twee millioen gulden aan arbeidsloonen uitkeert, dan beseft men diep de beteekenis van den Europeeschen landbouw voor Indië, zoo terecht indertijd door den Directeur van Landbouw in den Volksraad verdedigd.

Tien jaar geleden kreeg de „Handels Vereeniging Amsterdam" dit erfpachtsperceel van ruim 7.000 bouw in handen en met een Amerikaansche breedheid van opzet, die dezen keer gelukkig eens een zuiver Hollandsche was, werd met de exploitatie begonnen.

Hier zou de grootste suikerfabriek van Java komen, met een fabrieks-capaciteit van 5.000 picol riet per dag. Wegen en ossekarren zouden nooit voldoende capaciteit bieden om een dergelijke hoeveelheid te vervoeren. Kort en goed werd toen besloten geen wegen aan te leggen, maar railbanen, waarop met eigen locomotieven het riet aangevoerd zou worden, waarheen het werkvolk naar de velden zou kunnen gaan; de Eur. employé's het werk zouden controleeren en waarmee de geheele onderneming gedreven zou worden. Een spoorwegbedrijf, dat op zich zelf een onderneming is.

Een ganschen morgen van acht tot twaalven hebben wij daar in een der motorlorries, als een keurige auto op rails, met een snelheid van 40 K. M. over de perceelen rondgetuft. Hier den aanleg van riettuinen en het planten bezichtigend, elders een bezoek brengend aan de door de Inl. arbeiders bewerkte sawah's, weer op een andere plaats aan een schitterende kolonisatie-kampong, waar de huizen in keurige orde en niet naar het plan van de dessa met haar kronkelwegjes, zijn neergezet; dan weer langs de breede irrigatie-leidingen, die er aangelegd zijn om het overtollige water kwijt te raken. Een volmaakt bedrijf.

Voor 1919 verwacht men op *Djatiroto* bij een winst van 700.000 picol, een winst van 15 millioen gulden. Maar zoo is het niet altijd geweest. Na vier, vijf jaren van exploitatie heeft men op het punt gestaan de zaak te sluiten, den grond aan de regeering terug te geven en de verwerkte millioenen af te schrijven. Toen kwam de redding in een advies van het Proefstation. De bodem was te rijk, te geil, zooals de landbouwer zegt; men moest na het riet padi planten, dat zou de bodem uitmergelen en hem geschikt maken voor een hoogere suikerproductie. En zoo geschiedde, met schitterende resultaten en met millioenen aan winst.

In de slechte jaren gaf de H. V. A. een deel van het perceel terug. Terwijl „Djatiroto" uitgroeide tot een schitterend bedrijf, ligt Oost-Djatiroto daar als een moeras. In een enkel krotje woont er een eenzaam Inlander, die tracht op den zuren bodem een veldje te beplanten....

De reuzenwinsten zijn niet gemaakt ten koste van de bevolking of de arbeiders. Integendeel; *Djatiroto* heeft alles moeten doen om het den arbeiders naar den zin te maken. Nog slechts weinige jaren geleden gaf de onderneming meer dan een ton uit voor het aanwerven der arbeiders, die in de omgeving niet te vinden waren; thans is, dank zij de goede betaling, een trek naar de onderneming ontstaan, die alle werfkosten overbodig maakt. De onderneming telt dan ook niet minder dan 17 grootere en kleinere kampongs voor het werkvolk, met een 1500 woningen van de onderneming....

Wat vooral ook een schitterend feit is van doorzicht en particulier initiatief, dat is de aanleg van een uitstekende waterleiding, — de beste op Java — uit de nabijliggende bergen. Overal in de huizen van de Europeanen en in de kampongs vindt men de kranen, die een vrij gebruik toelaten. Hoeveel daarmede uitgespaard is aan de posten voor hospitaal en geneesheer, is niet te berekenen.

Wel weet men, dat de eerste jaren honderden zieken moesten worden behandeld, terwijl het hospitaal, dat wij bezochten, thans gedeeltelijk leeg staat.

*(Koloniaal Weekblad.)*

## Ingezonden.

(*Buiten verantwoordelijkheid van de Redaktie*)

### Belooning met dienstjaren.

Zou ik U, mijnheer de Redakteur naar aanleiding van een stuk voorkomende in een der laatst verschenen nummers van de *Amigoe* beleefd een weinig plaatsruimte mogen verzoeken?

In Nederland is een wetsontwerp aanhangig gemaakt om onderwijzers, die zich voor de detacheering o. a. naar Curaçao beschikbaar stellen, te belooonen met dienstjaren.

De grondgedachte van het ontwerp is, dat elk dienstjaar, als gedetacheerd onderwijzer hier in Curaçao doorgebracht, bij pensioenberekening in Holland voor dubbel zal tellen.

Wij kunnen de beteekenis van het ontwerp tot heden nog maar niet inzien.

Wanneer toch is in Nederland een onderwijzer pensioengerechtigd? Normaal, als hij veertig dienstjaren heeft en vijf en zestig jaren telt. Heeft hij na veertig dienstjaren den leeftijd van 65 jaar nog niet bereikt, dan moet hij blijven doordienen tot dien leeftijd en krijgt dan pensioen...... over zijn 40 dienstjaren.

Stellen we nu dat een man van 20 jaar zich als onderwijzer hierheen laat detacheeren. Dat hij hier twintig jaren dient. Nu besomt hij 40 Nederlandsche dienstjaren, maar kan geen pensioen krijgen, tenzij hij tot zijn 65ste jaar doordient. Zelfs al zou hij hier 45 jaren dienen en dus 90 Nederlandsche dienstjaren hebben, dan nog zou hij slechts pensioen krijgen over 40 jaren dienst.

Hoe men het al keert of wendt. Voor de militairen mogen campagne-jaren aanlokkelijk zijn, voor de Nederlandsche onderwijzers hebben ze met het oog op zijn pensioen niet de minste beteekenis.

Wie meenen mocht dat voor dit wetje de bloedarmoede, waarmede het openbaar onderwijs bedreigd wordt, te bezweren is, zal zich bedrogen zien.

U mijnheer de Redakteur beleefd dankend voor de verleende plaatsruimte. C. P. AMELUNXEN.

*Noot van de Redaktie:* Wanneer de Nederlandsche wetgever blijft vasthouden aan de clausule van den 65 jarigen leeftijd, ook voor den onderwijzer met Curaçaosche dienstjaren, heeft de geachte Inzender volkomen gelijk.

Doch wij kunnen ons niet voorstellen, dat men een dergelijke dwaasheid zal begaan. Beter ware natuurlijk om alle misverstand te voorkomen, dat deze clausule uit het wetsontwerp verwijderd werd.

No. 1898 Zaterdag 29 Mei 1920. 37ste Jaargang

# AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

't Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— bij vooruitbetaling.

BUREAU VAN DIT BLAD
St. Elizabeths-gasthuis.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50; voor elken regel meer 7½ cts.

## ONDERWIJS-VERORDENING.

**Memorie van Antwoord.**

Vervolg

§ 9. Het niet ondersteunde bijzonder onderwijs kan onmogelijk geheel vrij gelaten worden, daar het dan nog tegenover de kolonie, noch tegenover het buitenland eenige waarborgen van degelijkheid geeft.

Het ontwerp legt het zeker niet aan te strenge banden. De voorschriften zijn in de eerste plaats ook noodig, om te voorkomen, dat naast de openbare en ondersteunde bijzondere uitgebreide scholen, die zulke belangrijke jaarlijksche uitgaven vorderen, nog vele inrichtingen verrijzen van onbevoegden die de leerlingen der hoogste klassen trekken van de uitgebreide scholen, waar althans een goede grond gelegd wordt voor het aanleeren van de „vreemde" talen, die op Curaçao noodig zijn. Indien *de* leerlingen werkelijk negen of tien jaren onderwijs aldaar bleven volgen, zouden die talen zeer zeker in voldoende mate en grondiger zijn aangeleerd, dan nu met een deel het geval is, die op de inrichtingen, waarvoor meerdere vrijheid gevraagd wordt, hun onvoltooide schoolopvoeding gingen voortzetten, maar waarbij die inrichtingen een zeer grooten steun hadden aan de reeds op de uitgebreide school van de talen verworven kennis van de grammatica. Het tekort aan vaardigheid zal bij elke schoolopleiding kunnen blijven bestaan, als de leertijd te kort is geweest. Noch van de kinderen, noch van de school moet het onmogelijke gevorderd worden en men moet elke vergelijking met ouderen steeds ook beschouwen in het kader van de zoo verschillende tijdsomstandigheden.

Ondergeteekende acht het goed aanleeren van vreemde talen op Curaçao allernoodzakelijkst en zijn streven zal er steeds op gericht zijn, dat dit onderwijs op de uitgebreide scholen volgens de meest praktische leerwijzen geschiedt.

Of de uitgebreide scholen in het algemeen te kort schoten, valt niet te beoordeelen, omdat nooit een algemeen eindexamen is afgenomen. Wel staat vast, dat tot heden *een overgroot deel* der schoolbevolking de achtste, negende of tiende klasse eener uitgebreide school *niet bereikte*. Een algemeen tekort aan vreemde talen, kan dan ook niet ten laste van de uitgebreide scholen komen, maar moet gezocht worden in een *te kort schoolbezoek*. Een leerplan, dat, ook voor de vreemde talen, rekening houdt met de behoeften van de bevolking der kolonie, kan alleen dan de uitkomsten hebben, die men ervan verwacht, als het kan worden afgewerkt door onderwijzers, bevoegd en geschikt voor hun taak, met leerlingen, die tot het eind van den voor het leerplan bestemden leertijd op school blijven.

In hoeverre van vreemdelingen voor het geven van onderwijs in de moderne talen gebruik gemaakt kan worden, kan moeilijk worden aangegeven. Indien zich geschikte personen daartoe aanmelden, zal van hun diensten zonder twijfel profijt getrokken worden.

Wat de onvoldoende uitkomsten van het onderwijs in het Spaansch met „eminente" krachten aan de Hendrikschool betreft, deze moeten niet gezocht worden in de „methode." Voor zoover is na te gaan, werden die leerkrachten vrijgelaten in het gebruik hunner leerboeken.

In het algemeen was het een kwestie van orde en tucht, vaak het gevolg van een te geleerde behandeling van de leerstof, gepaard aan gebrek aan kennis van de eischen van klassikaal onderwijs.

§ 10. Een normaal*school* is er in de kolonie nooit geweest. De normaal*lessen*, die ingevolge de verordeningen van 1884 en 1907 werden ingesteld, wanneer zich gegadigden aanmeldden, die tot onderwijzer of onderwijzeres wenschten te worden opgeleid, bestonden vaak uit slechts één leerjaar, nooit zijn er vier opeenvolgende leerjaren geweest. Groot heeft het afgeleverde leerkrachten dan ook nooit kunnen zijn. Bovendien moest meestal bij de opleiding te veel aandacht aan het komende examen geschonken worden, zoodat er feitelijk eerst met de practische opleiding kon worden begonnen, als de geslaagden in de school kwamen ter vervulling van de door verloven en ziekte opengevallen plaatsen.

Erkend moet worden, dat niet alle op de normaallessen opgeleide onderwijskrachten voor alle scholen en leerjaren bruikbaar zijn of worden. Voorts hebben velen door huwelijk of vertrek het onderwijs vaarwel gezegd, terwijl het ook een paar malen voorkwam, dat geslaagden physiek ongeschikt bleken voor de betrekking van onderwijzer (es) of aan een andere betrekking de voorkeur gaven, hetzij omdat die betere inkomsten verzekerde, hetzij omdat gebleken was, dat de aanleg tot goed lesgeven ontbrak.

De normaallessen hebben bruikbare onderwijskrachten afgeleverd, doch niet in voldoende mate om de openkomende plaatsen met krachten uit de kolonie naar behooren te bezetten. Dit tekort wordt nog grooter, omdat bij velen een al te sterk verlangen bestaat om werkzaam gesteld te worden op het eiland, van waar men afkomstig is, zoodat het gewenscht is, dat zooveel mogelijk leerlingen van de eilanden buiten Curaçao worden betrokken.

### Artikelen.

Ad art. 6. Wanneer dit artikel gelezen wordt in verband met artikel 7 zal het duidelijk zijn, dat landbouwkunde en tuinbouwkunde geen *verplichte* vakken voor de uitgebreide lagere scholen zijn. Zij worden ook thans niet op de z. g. M. U. L. O. scholen onderwezen. Dat zij in dit artikel genoemd worden, vindt vooral zijn oorsprong in het feit, dat de bestaande verordening ze in art. 33 onder *c* noemt onder de vakken, waarvoor een bevoegdheid verkregen kan worden, omdat de Nederlandsche wet ze ook noemt onder de facultatieve vakken voor lagere scholen en ten slotte omdat het volstrekt niet buitengesloten is, dat op de Bovenwindsche eilanden behoefte bestaat aan onderwijs in die vakken. Dat dit onderwijs zich dan tot de beginselen zal bepalen spreekt vanzelf, maar op een leergang zou er dieper op ingegaan kunnen worden.

Ad art. 11, 4e lid. Beroep van den Administrateur van Financiën wordt niet noodig geacht, omdat de Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst de verbeteringen niet gelast; dat zal de Gouverneur, gehoord den Administrateur van Financiën en den Directeur der Openbare Werken doen, waaromtrent de in artikel 10, 2e. lid, bedoelde verordening voorschriften zal geven.

Ad art. 15, 1e lid. Tegen dit voorschrift werden van de zijde der openbare scholen, waarvoor het sedert 1907 geldt (art. 21 der O. V.), geen geldige bezwaren ingebracht, wel werden door den Inspecteur eenige malen overtredingen waargenomen die door de betrekkelijke hoofden verontschuldigd werden met verwijzing naar de bijzondere scholen ter plaatse, waar zelfs tot in Maart of April nieuwe leerlingen voor het eerste leerjaar werden toegelaten. Om daaraan een eind te maken is een gelijk voorschrift noodzakelijk. Een langer termijn toe te staan beteekent: verkorting van het eerste leerjaar en toegeven aan gemakzucht der ouders. Onder *toelaten* wordt, zoolang er geen leerverplichting bestaat, *inschrijven* verstaan.

Ad art. 17, 2e lid. De hier gemaakte onderscheiding is noodig voor de terminologie der verordening en moet verband houden zoowel met de bestaande koloniale bevoegdheden als met die in Nederland behaald, die volgens de Nederlandsche lageronderwijswet ook in de koloniën geldig zijn en ook volgens de in behandeling zijnde wet- De Visser in Nederland geldig blijven.

Het ligt niet in het voornemen bij de voorgenomen bezoldigingsregeling het bestaande klassen- of rangenstelsel te handhaven. Er is weliswaar in het gewijzigd ontwerp sprake van hulponderwijzers 2e rang, maar slechts in de *overgangs*bepalingen, daar er na 1926 geen nieuwe bijkomen.

Het is ondoenlijk in een verordening het *aantal* hoofdonderwijzers, onderwijzers en hulponderwijzers *voor de kolonie* vast te leggen, evenmin als het gewenscht is, dat *aantal voor elke school* te bepalen. Elke uitbreiding, zoowel wat scholen als wat klassen betreft zou wijziging der verordening medebrengen. Telken jare kan de begrootingswetgever zich over dat aantal uitspreken, zooals ook voor de bureau-ambtenaren, de gouvernementsgeneeskundigen enz. meermalen is geschied.

Ad art. 33. Toegegeven wordt, dat deze bepalingen ook voor bijzondere scholen toegepast moeten kunnen worden. Zie voorgestelde aanvulling van artikel 66.

Ad art. 41. Ondergeteekende wil gaarne toegeven, dat de meening van deskundigen over de openbare lessen verdeeld is, maar waar er geen bezwaren tegen de in art. 43 voorgeschreven ouderbijeenkomsten bestaan, kunnen de openbare lessen niet gemist worden, daar zij beide voor de onmisbare samenwerking tusschen school en huisgezin niet kunnen ontbreken en elkaar moeten aanvullen.

Ad art. 51, 1e lid. Waar in Nederland voor het hoofd van de kleinste school voor gewoon lager onderwijs het bezit van de akte als hoofdonderwijzer (art. 77, *b* der wet L. O.) geëischt wordt, is die akte voor het hoofd van een school voor uitgebreid lager onderwijs in de kolonie toch zeker noodzakelijk.

Dat daardoor de keus zeer beperkt wordt, kan ondergeteekende niet toegeven, daar bij in werkingtreding van de nieuwe lageronderwijswet in Nederland de hoofdaktebezitters bevoegd blijven om aan het hoofd eener school te staan en zij, die de nieuwe onderwijsbevoegdheid behalen, daartoe ook bevoegd zijn. De bezitters van de tegenwoordige onderwijsakte (art. 77 *a* der wet L. O.) hebben en krijgen echter die bevoegdheid niet.

In de verordening is rekening gehouden met het feit, dat in Nederland vermoedelijk na 1929 geen hoofdakteexamen meer zal worden afgenomen (zie art. 202 ontwerp-De Visser), waarop betrekking heeft het aan art. 108 van het gewijzigd ontwerp toegevoegde sub *d*.

Ad art. 51, 2e lid. Het in overweging gegevene zou het onmogelijk maken aan een school voor gewoon lager onderwijs een onderwijzer met hoofdakte als hoofd aan te stellen, wat voor een school met 8 leerjaren gewenscht is en thans op St. Martin het geval is.

Ad art. 52. Of het onderwijs in de laagste twee leerjaren eener school voor uitgebreid lager onderwijs aan onderwijzers of onderwijzeressen in het bezit der akte bedoeld in art. 93 onder *a* of *b*. zal worden opgedragen, hangt steeds af van de beschikbare krachten, daarom is aan „*kan worden*" in het tweede lid de voorkeur gegeven boven „*wordt*".

Evenmin wordt het wenschelijk geacht voor de openbare scholen voor te schrijven, dat het onderwijs in de lagere klassen door onderwijzeressen wordt gegeven, omdat het beweerde niet altijd waar is en vele onderwijzeressen in zoo'n voorschrift een achteruitzetting zien. Ook hier moet uit de beschikbare krachten een keuze gedaan worden.

Ad art. 54, 1e en 2e lid. Ondergeteekende erkent, dat het verschil tusschen 25 en 91 groot is, doch waar dit artikel ook op het bijzonder onderwijs van toepassing moet zijn, werd, om de kosten niet hooger te maken, de regeling uit het ontwerp-De Visser overgenomen. Thans zijn de cijfers voor het openbaar onderwijs 41 en 101, voor het bijzonder onderwijs 51 en 101 in de stadsdistricten en 81 en 161 in de buitendistricten.

Ad art. 54, 3e lid. Vergelijk ad art. 52 en de algemeene beschouwingen § 4.

Ad art. 55. Waar een algemeene herziening der bezoldigingen te verwachten is, wordt het ongewenscht geacht daarop in deze verordening voor de onderwijzers vooruit te loopen.

Ad art. 56. Eigenlijk bureauwerk hebben de hoofden van scholen niet en het grootste deel der noodzakelijke administratie kan buiten de schooluren geschieden, zoodat van hun werkkracht voldoende profijt getrokken kan worden voor het onderwijs.

Ad art. 61. Deze bepalingen zijn ook van toepassing op bijzondere scholen, die geen bijdragen ontvangen.

Ad art. 66, 1e en 2e lid. Deze bepalingen worden ook in Nederland noodig geacht. Daar de Gouverneur de bijdrage vaststelt, wordt onbillijkheid buiten gesloten. Rooster en leerplan zijn er om gevolgd te worden, teneinde de uitkomsten te verkrijgen, die voor de school bereikbaar zijn. Daarvan moet niet willekeurig kunnen worden afgeweken. Zijn afwijkingen noodig, dan dient de Inspecteur of de Gezaghebber daarvoor toestemming te verleenen.

In het aangehaalde voorbeeld zal met het onderwijs begonnen worden *volgens den rooster*, als er voldoende kinderen zijn, komen er niet genoeg, dan wordt die dag niet als schooldag beschouwd, waaromtrent nadere voorschriften zullen worden gegeven, zooals er trouwens thans ook bestaan.

Ad art. 71. Hoewel niet verwacht wordt, dat in afzienbaren tijd aan de bijzondere scholen meer onderwijzers of onderwijzeressen in het bezit van de akte van bekwaamheid, bedoeld in art. 98 onder *c*, zullen worden werkzaam gesteld dan in het eerste lid vermeld worden, wordt het billijk geacht, voor het *bezit* dier akte een verhooging boven de ondersteuning, genoemd in het tweede lid, toe te kennen, daar voor het bezit van veel gemakkelijker te behalen akten in het tweede lid van art. 70 ook een verhooging wordt toegekend. Die verhooging kan op f 200,— worden gesteld, omdat de school, waaraan die leerkracht werkzaam is, daarvan in het algemeen meer voordeel heeft, dan van het bezit van een lagere of middelbare akte voor een vak, dat de betrokkene niet onderwijst. Zie nota van wijzigingen.

Ad art. 72, 1e lid. Zie algemeene beschouwingen § 7.

Ad art. 94. Opgemerkt moet worden, dat waar het Papiamentsch op geen der scholen in de buitendistricten de voertaal is, er moeilijk sprake kan zijn van het *behouden* daarvan, zoodat dit niet als argument voor het laten vervallen van den leeftijdsgrens kan gelden. Voorts wordt verwezen naar het 4e lid.

Ad art. 96, 1e lid. Er bestaat geen bezwaar tegen de voorgestelde invoeging. Zie nota van wijzigingen.

Ad art. 98. Het eenige bezwaar, dat aangevoerd wordt, is niet zoo ernstig dat daarom geen examen voor hoofdonderwijzer (es) in de kolonie zou kunnen worden afgenomen. Verwacht mag worden, dat de commissie, die geroepen wordt deze examens af te nemen, het peil van het examen niet lager zal stellen, dan thans in Nederland het geval is. Pasgeslaagden zullen niet als deskundigen optreden.

Ad art. 103. In afwachting van de nadere regeling van het examen voor hulponderwijzeressen in Nederland, is in dit artikel rekening gehouden met de artikelen 150 en 153 van het ontwerp- De Visser. Daar is sprake van Nederlandsche taal en elementair spreekonderwijs en ook van gezondheidsleer en verbandleer. De eisch: „vaardigheid zich mondeling en schriftelijk uit te drukken" wordt voor het hoofdvak zeker niet te gering geacht. In het examenprogramma zal dit naar de behoeften der scholen in de kolonie nader worden omschreven.

Waar de onderwijzer in het algemeen de aangewezen persoon is om juiste begrippen omtrent de beginselen der gezondheidsleer te verspreiden,

zal zijn opleiding in die richting moeten worden geleid en is er zeer zeker geen bezwaar tegen dit examenvak. Over de waarde van eerste hulp bij ongelukken voor den onderwijzer zal ieder het eens zijn, zoodat ook verbandleer, voor zoover dat voor de praktijk noodig zal zijn, onder de examenvakken is opgenomen.

Evenals in in het Nederlandsche wetsontwerp is bij de opsomming der leer- en examenvakken vermeden te spreken van beginselen, gronden, grondtrekken, enz., daar deze woorden geen juiste grenzen aangeven. Dat dient in het leerplan voor de scholen en in de examenprogramma's te geschieden. Van elk vak wordt gevraagd of onderwezen wat voor de algemeene ontwikkeling van den onderwijzer in verband met de eischen van de school noodig wordt geacht.

Ad art. 109. Het aangevoerde is niet juist; elk examen staat op zich zelf, terwijl voor een vreemdeling het eerste lid van artikel 60 geldt.

Ad art. 118. Omschrijving van den aard der inlichtingen, die omtrent leerlingen en onderwijzers, zoowel aan den Inspecteur van het Onderwijs als aan de Commissiën van Onderwijs gegeven moeten worden, acht ondergeteekende niet noodig, omdat ze als van zelfsprekend op het uitoefenen van het opgedragen toezicht betrekking hebben of verband houden met de verdere opgedragen werkzaamheden.

Ad. art. 120. De redactie van dit artikel is een gevolg van de opmerkingen in het voorloopig verslag op de eerste ontwerp-verordening bij artikel 114, 3e lid (gewijzigd art. 120, 1e lid), en bij artikel 121, 2e lid (gewijzigd art. 130, 4e lid).

Daar de redactie van het gewijzigd ontwerp door de verwijzing naar de artikelen 190 en 456 van het Wetboek van Strafrecht voor de kolonie Curaçao aan den Inspecteur en de leden van de Commissiën van Onderwijs bevoegdheden buiten het onderwijs zou toekennen, wat niet in de bedoeling ligt, wordt bij de Nota van wijzigingen een verbeterde redactie voorgesteld.

Ad artt. 125, 2e lid, 128, 2e lid, 129 f, en art. 135, 1e lid. Alleen in artikel 135, 1e lid, is sprake van verplichtingen, die evenwel niet op de toeziende voogden van toepassing kunnen zijn. In de Nederlandsche leerplichtwet wordt de toeziende voogd niet onder de aansprakelijke personen genoemd. Tegen aanvulling van de overige artikelen bestaat geen bezwaar.

Ad art. 130, 4e lid. Zie ad art. 118.

Ad art. 135. Dat dit artikel voorloopig uit de verordening moet blijven op grond van het aangevoerde, kan ondergeteekende niet toegeven. In de eerste plaats moet het beginsel van het eerste lid nog in eene verordening worden uitgewerkt. Daarbij zal gelegenheid zijn om tegemoet te komen aan de door de leden aan het woord gekoesterde vrees. Daarvoor wordt verwezen naar artikel 7 van de Nederlandsche leerplichtwet, naar het 2e lid van artikel 135 onder *b* en ten slotte naar artikel 12 van het ontwerp-lager-onderwijswet-De Visser.

Ad art. 136. Wil men werkelijk het schoolbezoek bevorderen, dan zal verboden moeten worden, dat kinderen *onder de schooluren werken.* Dit arbeidsverbod hangt ten nauwste samen met de leerverplichting, wat niet uitsluit, dat door regeling der schooltijden en vacanties tegemoet gekomen kan worden aan de behoeften van het gezin in plant- of oogsttijd. Daarom wordt aan plaatselijke keuren de voorkeur gegeven.

Ad art. 145. Bij onderzoek is ondergeteekende gebleken, dat de opleiding voor kweekelingen bij het bijzonder onderwijs tot onderwijzeres 4e klasse (later tot hulponderwijzeres 2e rang) ernstig ter hand genomen is. Niet alle kweekelingen zullen echter het voorgeschreven examen kunnen doen, zoodat ook jongere in opleiding zijn genomen. Het eerste lid van dit artikel staat toe, dat de oudere kweekelingen nog tot 31 December 1924 in de school werkzaam blijven en voor ondersteuning in aanmerking komen, maar zij moeten onder toezicht van een bevoegde werken. Dit voorschrift zal op eenige scholen oorzaak zijn, dat in een lokaal de leerlingen van twee lokalen bijeen gebracht moeten worden onder een bevoegde, met de kweekeling, die dan onder toezicht het zelfde doet, wat zij vóór de inwerkingtreding alleen deed. Niet alleen dat dan te veel leerlingen in een te klein lokaal bijeen zitten, wat zeker af te keuren is, maar ook zal het onderwijs er door lijden. Daarom wordt voorgesteld den slotzin van het eerste lid te schrappen.

Willemstad, den 10n. Mei 1920.

De Gouverneur van Curaçao,

O. L. HELFRICH.

# De Raadzitting van 8 Mei.

III.

Wat wij in ons vorig artikel met betrekking tot het St. Elisabeths Gasthuis hebben aangevoerd, ontleenden wij voor een groot gedeelte aan het krachtig pleidooi van het Raadlid Mr. Ellis, welk pleidooi wij op enkele punten nog nader hebben aangevuld.

De geheele aanval op de verhooging van de toelage voor de onvermogende patienten van het St. Elisabeths Gasthuis maakte op ons den indruk een echte anti-katholieken geest te ademen en voort te komen uit *papenhaat*, zooals men dat in Holland noemt.

Hoe langer zoo meer krijgen wij den indruk, dat men hier het liefst zou hebben, en het eigenlijk heel natuurlijk zou vinden, wanneer de Katholieken in alles zouden worden ten achter gesteld, geen gelijke rechten konden laten gelden als andersdenkenden, dat men hen geheel als minderwaardigen beschouwt

De Heer SUTHERLAND vatte dat alles samen door te zeggen, dat die heele beweging „alléén voortkomt uit minder sympatie van sommige leden voor de katholieken."

„Doch dat de Gouverneur zeer onrechtvaardig zou handelen, wanneer hij aan de katholieken dat gene zou weigeren, waarop zij recht hebben."

„Het Gouvernement heeft al te lang profijt getrokken van de Missie, omdat zij jaren lang zich heeft tevreden gesteld met veel minder dan waarop zij strikt recht heeft."

Het heeft er den schijn van of men den bloei van ons katholiek hospitaal niet goed verdragen kan en dat op alle mogelijke wijze die bloei moet worden tegengewerkt.

Zoo verzekerde de Heer MULLER in zijn repliek, dat het Gasthuis winsten trekt uit de verpleging der klassepatienten, en dat daarom het Gouvernement geen verplichting heeft het volle bedrag der onkosten voor de verpleging der arme zieken te vergoeden.

Zijn die woorden eigenlijk niet een bekentenis, dat het Gasthuis maar uit andere fondsen moet trachten het werkelijk tekort aan te vullen? Maar dit daargelaten. Meent de Heer M misschien dat het St. Elisabeth's Gasthuis een Vennootschap is, waarvan de jaarlijksche winst onder aandeelhouders wordt verdeeld? In dat geval moeten we hem ook die illusie ontnemen. Want alle eventueele baten uit dien hoofde worden uitsluitend besteed tot onderhoud der gebouwen, tot uitbreiding of vernieuwing van den inventaris, tot aankoop en verbetering wat in het belang der ziekenverpleging van dienen.

Zonderlinge argumenten heeft de Heer H. STATIUS MULLER naar voren gebracht. Om te bewijzen, dat die verhooging der toelage volstrekt onnoodig is, haalde die Spr. o. a. aan, dat dikwijls door familieleden meer dan arme zieken naar het Gasthuis gebracht wordt, dat anderen ook oude kleeren enz daarvoor aan het Gasthuis afstaan.

Misschien weet de Heer Muller niet, dat juist vele *andersdenkenden* op die wijze hun sympathie aan het Gasthuis bewijzen.

Doch wat bedoelen die gezegden? Is de Heer M. misschien van oordeel, dat die gaven, in geld uitgedrukt, eigenlijk van de toelage van het Gouvernement moeten afgetrokken en in mindering gebracht worden? Doch geschiedt deze beoefening van liefdadigheid om het Gouvernement te verlichten of niet veeleer uit louter sympathie voor het werken der zusters en uit medelijden met de arme zieken? Het schijnt dat de Heer M. ook de liefdadigheid onder de contrôle van den accountant zou willen plaatsen

Op die wijze dóórredeneerend zou een fooi, die een dienstbode of een werkman ontvangt, op hun weekloon moeten worden ingekort. En een legaat, aan het Gasthuis vermaakt, eveneens van de halfjaarlijksche toelage van het Gouvernement worden afgetrokken. Neen zonder de hulp der liefdadigheid zou het Gasthuis nooit zoo'n groote vlucht genomen hebben Doch van den anderen kant ook zou zonder het St. Elisabeth's Gasthuis er het met de ziekenverpleging der armen diep treurig op ons eiland hebben uitgezien. Juist omdat het 70 jaar zoo ellendig met die ziekenverpleging gesteld was, rijpte het plan tot de oprichting van een hospitaal over te gaan. Die man, die dat plan tot een daad omzette, was meer dan katholiek priester, doch zijn verdienste is er niet minder om.

In die dagen bestond hier op Curaçao nog niets anders dan een Katholieke Begrafenissocieteit. Doch de Eerw. Heer F. E. C. KIECKENS, destijds kapelaan aan de St Annakerk alhier, was van oordeel, dat het gebied der christelijke weldadigheid grootere ruimte beslaat dan zeven voet lengte en drie voet breedte, den omvang van een graf. Hij begreep, dat de christelijke naastenliefde zich niet enkel beperken mocht tot een behoorlijke begrafenis, maar zich eerst en vooral behoorde te vertoonen aan het ziekbed, aan de lijdenssponde, bereidvaardig en verlangend om aan de lijdende menschheid troost en verkwikking, lichamelijke onderstand en geneeskundige hulp te verschaffen. Hij begon daarom den 13 Augustus 1854 een ziekenfonds te stichten, allereerst om door middel van oppassers de hulpzoekende en verlaten zieken bij te staan en te verzorgen. Dat idée werkte hij allengs uit tot de oprichting van een hospitaal, later met bediening door geestelijke zusters, welke inrichting den 1 December 1855 tot stand kwam.

Een collecte onder de ingezetenen gehouden bracht fl 4200 op en vormde het fondskapitaal. Doch de Eerw Heer Kieckens deed veel meer. Ook zijn eigen aanzienlijk vermogen heeft hij reeds tijdens zijn leven geheel ter beschikking gesteld van het Gasthuis.

Zóó is deze stichting, in zijn oorsprong klein en nietig als een mosterdzaadje, in den loop der jaren allengs uitgegroeid tot een grootsche stichting, waarop onze kolonie roem kan dragen, die wijd en zijd in de naburige Republieken zoo gunstig mogelijk bekend staat. Waarom anders zijn de kamers der klassepatienten het geheele jaar dóór bijna onafgebroken geregeld bezet, meestal door vreemdelingen van elken landaard, die daarvoor expres de reis naar Curaçao gemaakt hebben?

De Heer Muller zal ons hier zeker interrumpeeren, en zeggen, dat hij niet over klassepatienten gesproken heeft, doch uitsluitend over de armen en onvermogenden.

In zijn repliek heeft de Heer M. ook de klassepatienten van het Gasthuis genoemd en daarbij principeen gehuldigd, die hem o. i. onbevoegd maken om over het beheer en de leiding van verpleging speciaal van arme zieken een oordeel uit te spreken.

Het is weer dezelfde hartelooosheid. De Heer M. beweerde dan, dat de verhooging van de toelage niet zoo hoog behoefde te zijn. Want of er een paar arme zieken meer of minder in het Gasthuis zijn, beteekent nog geen vermeerdering van uitgaven. Immers zoo zeide spreker, men kent het Hollandsch spreekwoord: „Waar er 5 eten, kunnen er 6 ook eten"

En ook dit: „De arme zieken in het Gasthuis krijgen het overgeschoten eten der klassepatienten."

Vooreerst willen wij hier constateeren, dat de Heer M. nooit de ziekenzalen van het Gasthuis een bezoek heeft gebracht. Uit eigen aanschouwing en persoonlijk onderzoek is hem dus niets bekend. En waar het zulke insinuaties betreft, als waarvan hier sprake is, was dit zeker gewenscht. Doch wij hebben een beter en direct antwoord:

Wat dit laatste punt betreft, willen we aantoonen, dat het volstrekt onmogelijk is. 1o De klassepatienten en de arme zieken eten allen *op hetzelfde uur*, zoodat het onmogelijk is, dat zij op het overschot van het eten der klassepatienten moeten wachten. 2o Hoe zou het mogelijk zijn, van het *overschot* van het eten van 30 à 40 klasse patienten voldoende 150 of meer arme patienten voldoende te spijzigen?

3o. De Heer Muller is hier bovendien met zich zelven in tegenspraak, daar hij eerst beweerd heeft, dat de arme zieken in het Gasthuis de gewone volkskost krijgen. Of meent de Heer M. dat ook voor de klassepatienten in het Gasthuis diezelfde kost wordt opgediend?

En nu nog dat andere gezegde: „Waar er 5 eten, kunnen er 6 ook eten".

De Heer M. schijnt óf wel de beteekenis van dit gezegde niet goed te begrijpen of wel het in strikten zin en dan zeer harteloos op de voeding der arme patiënten te willen toepassen. — Dit gezegde wordt wel eens door een Hollandsche huismoeder gebezigd, wanneer ze op het etensuur op het onverwachts nog een gast ten eten krijgt, waarop niet gerekend is.

Zij wil daarmee zeggen, dat de huisgenooten met genoegen wat minder zullen eten, opdat toch de nieuwaangekomene zijn deel kan krijgen. Voor het gasthuis is er voor zoo'n gezegde geen plaats, tenzij spr. van meening blijft, dat daar den patienten met opzet het noodige onthouden wordt. Want in geval de Heer M. er ook een mathematische stelregel van zou willen maken, zou het ook waar moeten zijn, indien er 50 eten, er ook voor 60 personen genoeg is.

En alle zieken ook de armen kunnen getuigen, dat het eten er altijd overvloedig is. Deze bewering kan navraag en een uitgebreid onderzoek lijden.

***

Wij willen tot slot onzer bespreking van 's Heeren Muller's rede nog wijzen op een consekwentie, waartoe die Spr. logisch had moeten komen.

De Heer Muller heeft uit het onvolledige en onnauwkeurige feitenmateriaal, dat wij vermeld hebben, trachten te bewijzen dat een toelage van f 0,75 per dag en per persoon voor de onvermogende patienten van het Gasthuis ruim voldoende is. Bij de weinige sympathie voor deze katholieke inrichting, die zijns ondanks overal door de mazen van zijn betoog kwam heengluren, zal iedereen wel begrijpen, dat het er den Spr. eerder om te doen was een regeling tot stand te brengen, waarbij de Zusters dag en nacht alles met de nagels zouden moeten bij elkaar schrapen om nog fatsoenlijk te kunnen rondkomen, misschien zelfs met de heimelijke bedoeling van den Spr, dat bij zulk een regeling door ingevoerde bezuinigingsmaatregelen wel klachten der patienten tegen het Gasthuis in menigte zouden loskomen en nieuw materiaal tot be strijding opleveren.

Ook volgens het oordeel van den Heer Muller is een toelage van 75 cts due wel als een minimumeisch van rechtvaardigheid te beschouwen.

Doch tot in het jaar 1917 hebben de Zusters van het Gasthuis niet meer dan 35 cts als toelage genoten, en tot den 16 October 1919 niet meer dan 50 cts per patient. Maar reeds bijna van het begin van den oorlog zijn de prijzen van alle levensmiddelen gestegen in die mate zooals wij dat met het lijstje van de vorige week hebben aangetoond.

Daaruit volgt dus, dat aan het Gasthuis volgens matige berekening $75 - 35 = 40$ cts of toch minstens $75 - 50 = 25$ cts per verpleegdag is te kort gedaan, laten wij maar zeggen minstens 2 jaar lang.

Hadden zijn anti-katholieke neigingen den Heer Muller niet zoozeer beneveld, dan waren het logisch en zeker billijk geweest, indien Spr. in deze Raadzitting een voorstel hadde ingediend om over die twee laatste jaren aan het Gasthuis een vergoeding uit te keeren van een minimum van 25 cts per verpleegdag.

Eilaci, het heeft niet zoo mogen zijn.

Vooroordeel en antipathie hebben de logica verdrongen en aan het rechtvaardigheidsgevoel het zwijgen opgelegd.

***

Diezelfde kwestie van het St. Elisabeth's Gasthuis werd dienzelfden avond nog op een geheel andere wijze belicht door het Raadslid Dr. J. P. EVERTSZ, ondervoorzitter van den Kol. Raad en sinds het vertrek van Dr. WATERMAN ook waarnemend- Chef van den Openbaren Gezondheidsdienst.

Dr. Evertsz verklaarde kort en bondig, dat de verhooging der toelage tot fl 1 in de tegenwoordige tijdsomstandigheden, nu alle levensmiddelen zoo enorm gestegen zijn, *niets* teveel en zeker een eisch van billijkheid is. Doch het bleek al spoedig, dat er den Spreker nog iets geheel anders op het hart brandde.

Spreker vouwde een courant open en verklaarde, dat hij in het nummer van 3 Mei 1. l. de courant (*La Voz di Pueblo*) persoonlijk was aangevallen, waarvoor hij meende zich hier te moeten verantwoorden.

Dat citaal luidde:

*De tegenwoordige Chef neme het ons niet kwalijk, als wij bij hem veronderstellen de kennis van de ellendige, beneden alle critiek zijnde behandeling, welke de zieken in het Gasthuis ondervinden, ondanks de verhooging.*

*Indien de tegenwoordige Chef het niet weet, zijn plicht is het op onderzoek uit te gaan ......*

Na dit citaat te hebben voorgelezen, vouwde Dr. EVERTSZ de courant weer dicht en wierp die verontwaardigd op zijn lessenaar en zeide:

Als ik deze woorden goed begrijp, word ik hier of wel voor een *stumper* of wel voor een *smeerlap* uitgemaakt. Men vraagt van mij die zaak te onderzoeken, doch welke waarde zou voor dien schrijver het gezag van een stumper of van een smeerlap hebben? Daarom heb ik het oordeel van andere personen gevraagd, n. l. van de doktoren, die de armenpraktijk in het Gasthuis waarnemen en die dus wel kunnen verondersteld worden voldoende op de hoogte te zijn."

En toen las Dr. EVERTSZ de brieven voor, die hieronder volgen, zonder echter de namen der onderteekenaars te noemen. Na voorlezing van den eersten brief vroeg de Voorzitter, wie die brief onderteekend had, waarop Dr. Evertsz antwoordde, dat dit er niet op aan kwam, en het niet noodig was te zeggen, welke dokter elk dier brieven geschreven had. Misschien vreesde de spreker, dat door sommige personen het schrijven van deze brieven ten voordeele van de verpleging in het Gasthuis **aan** de dokters kwalijk zou genomen worden.—

Voor de lezers echter kan het van belang zijn te weten, dat de doktoren GAERSTE en WINKEL de praktijk der onvermogende zieken om beurten waarnemen, terwijl Dr. FERGUSON de onvermogende oogpatienten behandelt en aan Dr. H. S BOOGAART de chirurgische behandeling der onvermogende zieken is toevertrouwd. Wij vermoeden dus, dat alleen van deze vier dokt[illegible] brieven kunnen afkomstig [illegible] als men weet, zijn geen deze[illegible] toren katholiek.

Curaçao, den 8n Mei 192[illegible]

Aan den wnd. Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst.

Weled. Zeergel. Heer,

In antwoord op Uw schrijven, dd 5 Mei l. l. No. 255 heb ik de eer U te melden, dat de aangehaalde zin, uit de „Voz di Pueblo": *De tegenwoordige chef neme ons [illegible] als wy by hem veronderstellen de kennis van de ellendige, beneden alle critiek [illegible] behandeling, welke de zieken in het [illegible] huis ondervinden, ondanks de verhooging* naar mijn oordeel, bezijden de waarheid is.

Naar mijne meening is de behandeling der patienten in het Gasthuis absoluut niet ellendig te noemen, noch beneden alle critiek.

De Gouvernements-Geneeskundige

N. N.

Curaçao, den 6n Mei 1920

Aan den Heer wnd. Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst Alhier.

In antwoord op U. H. E. G. schrijven van gisteren heb ik de eer U hierbij mede te deelen, dat de door U aangehaalde woorden, voorkomende in de „Voz di Pueblo" van 3 Mei l. l., naar mijn oordeel niet de waarheid bevatten, daar ik bij ondervinding weet, dat de patienten in het St. Elisabeth 's Gasthuis zeer goed verpleegd, verzorgd, verschoond en gevoed worden, terwijl het optreden der zusters tegenover hen niets te wenschen overlaat.

Hoogachtend,

Uw dw. dienaar,

N. N.

Willemstad, 6 Mei 1920

Den wnd. Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst,

Met verbazing las ik, wat in „Voz di Pueblo" geschreven is over de behandeling van Gouvernements-patienten in het St. Elizabeth's Gasthuis.

Als dergelijk grof geschimp werkelijk eenige aandacht verdient, kan ik niet anders, dan er zoo krachtig mogelijk tegen protesteeren.

Voor zoover de door mij behandelde patienten betreft verklaar ik dat alle door mij gegeven voorschriften omtrent voeding en verpleging steeds met groote nauwgezetheid worden opgevolgd. En altijd krijg ik de indruk, dat de verpleegsters met ernstige toewijding en veel geduld hun dikwijls moeilijke taak verrichten.

N. N.

Curaçao, 6 Mei 192[illegible]

Aan den wnd. Directeur van den Openbare Gezondheidsdienst Alhier.

In antwoord op Uw schrijven d gisteren No, 255 heb ik de eer mede te deelen, dat naar mijn oordeel de in Uw schrijven aangehaalde woorden *niet* de waarheid bevatten.

Wanneer men, zooals ik, dagelijks waarneemt de toewijding waarmede de pleegzusters, Hollandsche vrouwen, hun vaak weerzinwekkende taak tegenover de zieken in het gasthuis vervullen, kan men zich niet voorstellen, hoe iemand de behandeling daar als eene „ellendige beneden alle critiek zijnde", kan of schrijven.

Het groote getal der zieken de weinige haast, die over het algemeen door de herstellenden wordt betoond om de ziekeninrichting verlaten (wel eens overgaande *„Desiderium nosocomii"*) wijzen niet op een ellendige behandeling

N. N.

*Noot van de Redactie*: DESIDERIUM NOSOCOMII beteekent: *Verlangen naar het Gasthuis.*

Na de voorlezing dezer brieven de Heer Muller met zijn partij erg verlegen gezicht.

Doch het meest verwonderde ons dat geen dezer heeren het wo

oogsten."

Het is niet alleen mijn persoonlijk meening, (dat met den landbouw op Curaçao geen resultaten zijn te bereiken,) Mr. de Voorz., die ik naar voren het gebracht. Als de geachte gedelegeerde zich de moeite wil getroosten de notulen van den Raad van verleden jaar, bij de behandeling der begrooting, er op na te lezen, dan zal het hem duidelijk worden, dat van de dertien leden van den Raad, TIEN zich bij mijne meening hebben aangesloten, toen ik heb voorgesteld de credieten voor den landbouw op de Benedenwindsche eilanden van de begrooting af te voeren. Bovendien, Mr de Voorz., is het van algemeene bekendheid, dat een zeer groot deel van onze ervaren planters geen vertrouwen hebben in de Bestuursbemoeiingen in zake landbouw.

In dit verband, Mr de Voorz, zal ik een beroep doen op mijn medelid FORBES, die tevens planter is, om zijn [illegible]rige ervaringen bloot te leggen. die hij bij den landbouw heeft opgedaan.

Verder, Mr de Voorz., heeft de geachte Landbouwkundige ons medegedeeld, dat door den landbouwdienst een nieuwe irrigatiemethode is ingevoerd. Naar aanleiding hiervan zou ik willen opmerken, dat reeds lang vóór de invoering van den Landbouwdienst irrigatiewerken op Curaçao bestonden, o. a. op de plantage Groot St Joris en op de plantage Groot Davelaar, op deze laatste plantage, Mr de Voorz, werd op dezelfde wijze geirrigeerd als nu door den Landbouwdienst is uitgevonden.

Ten slotte, Mr. de Voorz., heeft de Landbouwkundige medegedeeld, dat er zeer goede resultaten zijn bereikt met het ingevoerd klein fokvee. Nu, Mr. de voorz., deze bewering zou ik niet willen onderschrijven, Eén ding is zeker. dat na de invoering van dit fokvee, zich ziektegevallen bij ons Curaçaosch vee hebben voorgedaan. Ik denk hierbij aan de anthrax. Volgens algemeen beweren zou deze ziekte met het vreemd fokvee hier zijn aangebracht.

De Heer **G. B. Dussel** repliceerde als volgt:

M. de V. Een paar woorden naar aanleiding der repliek van den Heer Muller. Ik blijf bij mijne meening, dat niettegenstaande de vele tegenslagen, landbouw en veeteelt best bestaansbronnen zijn voor een belangrijk deel der bevolking van de Benedenwindsche Eilanden, zij het dan ook geen schitterende bestaansbronnen. Z.Ed. zegt dat het niet alleen zijn persoonlijke meening is, dat met den landbouw op Curaçao geen resultaten zijn te bereiken, dat verleden jaar bij de behandeling der Begrooting er 10 van de 13 leden zich bij zijne meening hebben aangesloten. — Ik was toen niet in de kolonie, M. de V., en niet bij de behandeling der Begrooting aanwezig. Ik hoop evenwel, dat naar aanleiding van het zoo straks door mij gereleveerde en van hetgeen het Bestuur van plan is te doen voor de economische opheffing der bevolking vele leden er thans anders over mogen denken. —

Dat een groot deel van onze ervaren planters geen vertrouwen zou hebben in de Bestuursbemoeiïngen in zake landbouw, meen ik in strijd te moeten achten met datgene wat ik meermalen persoonlijk mocht vernemen en ook uit het voorloopig verslag en de notulen van de vorige Begrootingsbehandeling, waar men betuigde het eens te zijn met de lijn, waarlangs de landbouwkundige dienst sedert eenige jaren werkt. —

Ik meen zelfs, dat de heer Forbes een der planters was, die mij vroeger zijn zeer door mij gewaardeerde tevredenheid betuigde. Vroeger bereikte Z.Ed. met den door den landbouwkundigen dienst ingevoerde Whitekafer-Sorghum zeer goede resultaten. En nog onlangs verzocht de heer Forbes mij een der op *Cas chikitoe* gekweekte fokbokken voor hem beschikbaar te willen stellen, voor mij een bewijs, dat het geachte lid over de fokwijze aldaar tevreden was. —

De heer Muller zeide verder, dat er reeds lang vóór de invoering van den Landbouwkundigen Dienst op Curaçao irrigatiewerken bestonden. —

Maar M. de V. ik heb ook geenszins beweerd, dat dit niet het geval zou zijn. Ik heb gezegd, dat door den landbouwkundigen dienst, i. c. door mijn Plaatsvervanger, verleden jaar hier een *nieuwe* wijze van irrigatie is ingevoerd, welke mij en meerdere andere planters zeer geschikt voorkomt en beter dan de tot heden hier gevolgde wijzen van besproeiïng. Deze wijze van besproeiïng bestond ook nog niet op de plantage *„Groot Davelaar,"* zooals de heer Muller meent. —

De heer Muller heeft ten slotte gezegd, dat na de invoering van klein fokvee door den Landbouwkundigen Dienst, zich hier ziektegevallen als *Antrax* hebben voorgedaan.

M. de V., naar ik van meerdere zijden verneem, hebben zich reeds vroeger, *vóór* de Landbouwkundige Dienst zijn zorg begon te besteden aan de verbetering van het kleinvee, op verschillende plaatsen van Curaçao soortgelijke ziektegevallen voorgedaan als verleden jaar optraden onder het op *Groot Kwartier* weidende kleinvee, maar men gaf de ziekten toen andere namen. De Openbare Gezondheidsdienst heeft uitgemaakt dat de ziekte *Antrax* is. —

M. de V. De heer Forbes zegt er niet mede bekend te zijn, dat Z.Ed. met *White Kafer* zulke goede uitkomsten heeft gehad.

Mag ik dan het geachte lid beleefd verwijzen naar hetgeen dienaangaande gezegd is blijkens de notulen daarvan, bij de Begrootingsbehandeling voor het dienstjaar 1914. — De heer Forbes was toen als lid van den Raad bij die behandeling aanwezig. —

Ik wil gaarne aannemen, M. de V., dat de heer Forbes geen al te beste resultaten heeft gehad van de beide gekochte runderen van St. Eustatius. Maar, M. de V., de heer Forbes zal zich herinneren, dat die dieren door mij geenszins waren gefokt en geenszins door mij Z.Ed. ter verbetering van zijn vee zijn aanbevolen. — De verkoop had plaats op verzoek van den toenmaligen Gezaghebber van St. Eustatius. Ik was eenvoudig tusschenpersoon, meer niet. Dank, M. de V.

## Een grootsche onderneming.

Naar aanleiding van zijn bezoek aan Java en aan eenige ondernemingen daar, schrijft de heer Van der Laan in de *„Deli Ort"* o. a: Wat zou menig flink planter van Deli met de handen in het haar staan, als hij op een goeden dag naar Java werd overgeplaatst en daar niet beschikken kon over zijn arbeidszeker contract-volk, maar zich moest onderwerpen aan alle honderd en één grillen en nukken van den meest vrijheidlievenden — om niet van bandeloos te spreken — werkman ter wereld.

Onder die omstandigheden is het een wonder van organisatie op landbouwgebied, dat de „Handelsvereeniging Amsterdam" heeft weten te bereiken op haar suikeronderneming *„Djatiroto"*. Uit een moeras en een wildernis heeft de krachtige leiding en het doorzettingsvermogen van den Europeaan hier binnen tien jaar tijds een schitterende landbouwonderneming opgebouwd, die jaarlijks millioenen uit den bodem haalt, welke te voren woest en leeg was en waar vrijwel geen mensch kon wonen.

Als men bedenk,t dat op een dergelijke onderneming een 80 Europeanen en een paar duizend Inlanders, welk aantal in den drukken tijd groeit tot 15.000 hun brood en ruim hun brood verdienen, wanneer men weet, dat een dergelijke onderneming jaarlijks bijkans twee millioen gulden aan arbeidsloonen uitkeert, dan beseft men diep de beteekenis van den Europeeschen landbouw voor Indië, zoo terecht indertijd door den Directeur van Landbouw in den Volksraad verdedigd.

Tien jaar geleden kreeg de „Handels Vereeniging Amsterdam" dit erfpachtsperceel van ruim 7.000 bouw in handen en met een Amerikaansche breedheid van opzet, die dezen keer gelukkig eens een zuiver Hollandsche was, werd met de exploitatie begonnen.

Hier zou de grootste suikerfabriek van Java komen, met een fabrieks-capaciteit van 5.000 picol riet per dag. Wegen en ossekarren zouden nooit voldoende capaciteit bieden om een dergelijke hoeveelheid te vervoeren. Kort en goed werd toen besloten geen wegen aan te leggen, maar railbanen, waarop met eigen locomotieven het riet aangevoerd zou worden, waarmee het werkvolk naar de velden zou kunnen gaan; de Eur. employé's het werk zouden controleeren en waarmee de geheele onderneming gedreven zou worden. Een spoorwegbedrijf, dat op zich zelf een onderneming is.

Een ganschen morgen van acht tot twaalven hebben wij daar in een der motorlorries, als een keurige auto op rails, met een snelheid van 40 K. M. over de perceelen rondgetuft. Hier den aanleg van riettuinen en het planten bezichtigend, elders een bezoek brengend aan de door de Inl. arbeiders bewerkte sawah's, weer op een andere plaats aan een schitterende kolonisatie-kampong, waar de huizen in keurige orde en niet naar het plan van de dessa met haar kronkelwegjes, zijn neergezet; dan weer langs de breede irrigatie-leidingen, die er aangelegd zijn om het overtollige water kwijt te raken. Een volmaakt bedrijf.

Voor 1919 verwacht men op *Djatiroto* bij een winst van 700.000 picol, een winst van 15 millioen gulden. Maar zoo is het niet altijd geweest. Na vier, vijf jaren van exploitatie heeft men op het punt gestaan de zaak te sluiten, den grond aan de regeering terug te geven en de verwerkte millioenen af te schrijven. Toen kwam de redding in een advies van het Proefstation. De bodem was te rijk, te geil, zooals de landbouwer zegt; men moest na het riet padi planten, dat zou de bodem uitmergelen en hem geschikt maken voor een hoogere suikerproductie. En zoo geschiedde, met schitterende resultaten en met millioenen aan winst.

In de slechte jaren gaf de H. V. A. een deel van het perceel terug. Terwijl „Djatiroto" uitgroeide tot een schitterend bedrijf, ligt Oost-Djatiroto daar als een moeras. In een enkel krotje woont er een eenzaam Inlander, die tracht op den zuren bodem een veldje te beplanten....

De reuzenwinsten zijn niet gemaakt ten koste van de bevolking of de arbeiders. Integendeel; *Djatiroto* heeft alles moeten doen om het den arbeiders naar den zin te maken. Nog slechts weinige jaren geleden gaf de onderneming meer dan een ton uit voor het aanwerven der arbeiders, die in de omgeving niet te vinden waren; thans is, dank zij de goede betaling, een trek naar de onderneming ontstaan, die alle werfkosten overbodig maakt. De onderneming telt dan ook niet minder dan 17 grootere en kleinere kampongs voor het werkvolk, met een 1500 woningen van de onderneming....

Wat vooral ook een schitterend feit is van doorzicht en particulier initiatief, dat is de aanleg van een uitstekende waterleiding, — de beste op Java — uit de nabijliggende bergen. Overal in de huizen van de Europeanen en in de kampongs vindt men de kranen, die een vrij gebruik toelaten. Hoeveel daarmede uitgespaard is aan de posten voor hospitaal en geneesheer, is niet te berekenen.

Wel weet men, dat de eerste jaren honderden zieken moesten worden behandeld, terwijl het hospitaal, dat wij bezochten, thans gedeeltelijk leeg staat.

*(Koloniaal Weekblad.)*

## Ingezonden.

*(Buiten verantwoordelijkheid van de Redaktie)*

### Belooning met dienstjaren.

Zou ik U, mijnheer de Redakteur naar aanleiding van een stuk voorkomende in een der laatst verschenen nummers van de *Amigoe* beleefd een weinig plaatsruimte mogen verzoeken?

In Nederland is een wetsontwerp aanhangig gemaakt om onderwijzers, die zich voor de detacheering o. a. naar Curaçao beschikbaar stellen, te beloonen met dienstjaren.

De grondgedachte van het ontwerp is, dat elk dienstjaar, als gedetacheerd onderwijzer hier in Curaçao doorgebracht, bij pensioenberekening in Holland voor dubbel zal tellen.

Wij kunnen de beteekenis van het ontwerp tot heden nog maar niet inzien.

Wanneer toch is in Nederland een onderwijzer pensioengerechtigd? Normaal, als hij veertig dienstjaren heeft en vijf en zestig jaren telt. Heeft hij na veertig dienstjaren den leeftijd van 65 jaar nog niet bereikt, dan moet hij blijven doordienen tot dien leeftijd en krijgt dan pensioen...... over zijn 40 dienstjaren.

Stellen we nu dat een man van 20 jaar zich als onderwijzer hierheen laat detacheeren. Dat hij hier twintig jaren dient. Nu besomt hij 40 Nederlandsche dienstjaren, maar kan geen pensioen krijgen, tenzij hij tot zijn 65ste jaar doordient. Zelfs al zou hij hier 45 jaren dienen en dus 90 Nederlandsche dienstjaren hebben, dan nog zou hij slechts pensioen krijgen over 40 jaren dienst.

Hoe men het al keert of wendt. Voor de militairen mogen campagne-jaren aanlokkelijk zijn, voor de Nederlandsche onderwijzers hebben ze met het oog op zijn pensioen niet de minste beteekenis.

Wie meenen mocht dat door dit wetje de bloedarmoede, waarmede het openbaar onderwijs bedreigd wordt, te bezweren is, zal zich bedrogen zien.

U mijnheer de Redakteur beleefd dankend voor de verleende plaatsruimte. C. P. AMELUNXEN.

*Noot van de Redaktie:* Wanneer de Nederlandsche wetgever blijft vasthouden aan de clausule van den 65 jarigen leeftijd, ook voor den onderwijzer met Curaçaosche dienstjaren, heeft de geachte Inzender volkomen gelijk.

Doch wij kunnen ons niet voorstellen, dat men een dergelijke dwaasheid zal begaan. Beter ware natuurlijk om alle misverstand te voorkomen, dat deze clausule uit het wetsontwerp verwijderd werd.

# Bijblad van de Amigoe di Curaçao van 29 Mei 1920.

## Het Debat in de Raadszitting van 8 Mei over Landbouw en Veeteelt.

De Heer **Herm. Statius Muller**:

Ik kom thans tot den landbouw. Mijnheer de Voorzitter, Mijne meening in deze zaak mag bekend worden verondersteld, zoodat ik zou kunnen volstaan met eene verwijzing naar hetgeen ik over dit ontwerp heb gezegd bij de behandeling van de begrooting voor het jaar 1920.

Toch wil ik dit jaar op dit ontwerp terugkeeren, omdat het wederom gebleken is, dat de landbouwdienst voor de drie Benedenwindsche eilanden geen enkel resultaat heeft te boeken.

Ten bewijze dat we thans, niettegenstaande de groote uitgaven, die voor den landbouw gedaan zijn, even ver zijn als in het jaar 1791, wil ik hier aanhalen een deel van het rapport, dat door Jhr. Sirtema thoe Grovetins en Mr. Boey, Commissarissen naar de West Indische Eilanden en de Colonien Essequebo en Demerary onder dagteekening van 11 Februari 1791 uitgebracht is aan Zijne Doorluchtige Hoogheid den Prince van Oranje en Nassau enz. o.m/ over den staat van vruchtbaarheid van Curaçao: „De zoogenaamde plantagien bestaan meestal in grond tot de culture van mais aangelegd, welke alleen kan dienen tot onderhoud van de slaven, en de maistokken voor het vee in den drogen tijd, doch die gronden kunnen nimmer een genoegzame voorraad opleveren, zijnde zoodanig planter den een meer den anderen minder, meest altijd verplicht een aanzienlijken voorraad bij te koopen om zijne slaven te onderhouden." — „Het eiland is zoo rots- en klipachtig, dat men maar weinige plaatsen vindt waar een genoegzame couche van aarde is, die tot den landbouw kunnen worden gebruikt en de langdurige droogte maken, *dat „een planter in een jaar dikwijls meerder verliest dan hij in zes jaaren kan verdienen."*

Legt men naast dit verslag de mededeelingen uit het Koloniaal Verslag van 1917, waar het volgende met betrekking tot den landbouw wordt gezegd, nl. „De sorghum-oogst — kleine mais — zal niet voldoen aan de verwachtingen, welke men er van mocht hebben gekoesterd en zal niet meer dan middelmachtig zijn. Verschillende oorzaken hebben hiertoe medegewerkt in de allereerste plaats de rupsenplaag. In korten tijd werden in het begin van den planttijd groote stukken met sorghum beplanten grond geheel kaal gevreten. Tegen die plaag is, als zij eenmaal is opgetreden, feitelijk niets te doen: Afzoeken is veel te tijdroovend en daardoor veel te duur. (Hier wordt het non possumus uitgesproken".) — „Een tweede oorzaak van den minder goede oogst is de vliegenplaag geweest, welke in gunstige regenjaren meerdere malen optreedt. Ook tegen deze plaag is geen bestrijdingsmiddel bekend." (Wedermaals het non possumus) en verder wat in het Koloniaal Verslag van 1918 is medegedeeld, nl. „Ondanks de overvloedige regens in het plantseizoen 1916—1917 voldeed de oogst van kleine mais, boonen en rankvruchten niet geheel aan de verwachtingen. Rups in de mais en in de meloenen, de maismug, sprinkhanen en muizen deden veel schade. Door den kleinen man was niet veel geplant. Eene *reeks van slechte oogstjaren*, (ik leg hier den nadruk op,) scheen hem den moed benomen te hebben om in de laatste jaren veel werk van den grond te maken, terwijl er bij verschillende bedrijven en ondernemingen bij flinke loonen veel vraag naar werkvolk was, zoodat er weinig tijd voor de bewerking van den grond overbleef. Dit was in het bijzonder het geval met de gronden in de onmiddellijke nabijheid van de stad gelegen," — dan is het, of dezelide verslaggever van 1791, die den toestand van de landbouw zoo juist heeft beschreven, wederom aan het woord is.

Dat wij thans aan dezelfde kwaal laboureeren, nl. gebrek aan regen, en daardoor gebrek lijden aan voedsel voor mensch en dier, bewijst de lange periode van droogte, die wij in de laatste jaren doormaken. Keer op keer is zulks in de geschiedenis van het eiland voorgekomen, zoo ook in het jaar 1804, toen bij de installatie op 10 September van den Gouverneur Changuion „aan de cavalerie, *om reden van droogte en zwakheid der paarden*, gepermitteerd werd TE VOET te compareeren."

Na dien hebben wij groote perioden van droogte doorgemaakt. Zoo zijn bijv. de droogte-perioden van 1866-1869 en van 1884—1885 respectievelijk, bij de buitenbevolking bekend onder de namen van „anja di tene muraja" en van „dam di dos placa". Die van meer recenten tijd staan ons nog zeer levendig voor den geest.

Trots de wetenschap van dat alles had ik toch gehoopt, dat bekwame landbouwkundige leiding en voorlichting verandering ten beste in den toestand van den landbouw zou hebben gebracht.

De geachte afgevaardigde, de landbouwkundige Dussel, heeft een reis naar de Vereenigde Staten gemaakt om daar een speciale studie te maken van het dryfarming-systeem. Zijn rapport over deze reis, gedateerd November 1913, is opgenomen in het Koloniaal Verslag 1914. Ik zou hier de vraag willen stellen, welk nut de Kolonie van deze studiereis heeft getrokken. Verbetering in den economischen toestand van den Curaçaoschen planter is daardoor *zeer zeker* niet verkregen. Zij staan er even zoo slecht voor, of op het oogenblik zelfs nog slechter, dan vóór de landbouwdienst in de Kolonie werd in het leven geroepen.

Mijnheer de Voorzitter, ik blijf er bij, dat zoolang wij de zeggenschap niet kunnen krijgen over de hemelsluizen, alle uitgaven, die voor den landbouw en veeteelt worden gedaan, voor de Benedenwindsche eilanden, als nutteloos opgeschreven kunnen worden.

Verleden jaar heb ik mijne beschouwingen over den landbouw ingeleid met het oud-Hollandsch speekwoord „Ondervinding is de beste leermeesteres"; dit jaar wil ik eindigen met het volgende: De ondervinding moge de beste leermeesteres wezen, maar wanneer zij te maken heeft met onoplettende en onwillige leerlingen, dan zullen hare wijze lessen ten slotte toch geen resultaat hebben.

De Heer **G. B. Dussel**, landbouwkundige:

M. de V. Na eene afwezigheid uit de kolonie van ruim twee jaren geniet ik thans weer de eer en het genoegen als Gemachtigde van het Bestuur bij de besprekingen in deze openbare zitting van uwen Raad aanwezig te mogen zijn.

Wederom heb ik ook het genoegen mijn ouden bestrijder, het Geachte Lid van den Raad, den Heer H. Statius Muller tegenover mij te mogen zien. —

Uit het straks bij de algemeene beschouwingen o. m. gesprokene betreffende den Landbouw is mij gebleken, dat Z.Ed. nog even pessimistisch is gestemd omtrent de Bestuursbemoeiïngen in zake onzen Landbouw en Veeteelt als voorheen. En, M. de V., al kon ik redeneeren als Brugman, ik zou toch den Heer Muller er niet van kunnen overtuigen, dat het bestaan en het voortbestaan van den Landbouwkundigen Dienst nuttig is en noodig.

De heer Muller wil Barbertje, i. c. het Landbouw Departement nu eenmaal laten hangen. —

Toch zij het mij vergdund, M. de V., eenige opmerkingen te mogen maken.

De heer Muller heeft zooeven trachten aan te toonen, dat niettegenstaande de werkzaamheden van den Landbouwkundigen Dienst landbouw en veeteelt van wege het voor die bedrijven zoo ongunstige klimaat er niet op zijn vooruitgegaan.

M. de V. Zoo iemand het heeft ondervonden en ondervindt met welke moeilijkheden landbouw en veeteelt op onze Benedenwindsche Eilanden hebben te kampen, dan ben ik het.

Maar niettegenstaande ons moeilijk klimaat, blijven landbouw en veeteelt toch bronnen van bestaan voor een groot deel der bevolking. En waar dit zoo is, daar mag en kan de Landbouwkundige Dienst niet ontbreken. Liep *alles* met Landbouw en Veeteelt van een leien dakje, dan zou misschien, M. de V., deze dienst minder noodig zijn dan nu, gedachtig aan het woord: „De gezonden hebben den medicijnmeester niet van noode, maar wel de zieken."

In de laatste jaren, M. de V., heeft de Landbouwkundige Dienst zich er vooral voorgespannen verbetering te brengen in het kweeken van voedsel- en voedergewassen en het verbeteren van het kleinvee. Dat is de hoofdlijn geworden, waarlangs voor onze Benedenwindsche Eilanden door den Landbouwkundigen Dienst wordt gestreefd.

Dat deze richting de juiste is, werd reeds eenige jaren vroeger door eenige leden van uwen Raad in het Voorloopig Verslag en ik meen ook in de openbare zitting geconstateerd. Het Geachte Lid, de heer Muller sheft in 1917 zijne tevredenheid betuigd over de aanplantingen der voeder- en voedselgewassen op het Gouvernements proefterrein op „Groot Kwartier", eene tevredenheidsbetuiging, welke toen bijzonder door mij werd geappreciëerd, juist omdat ze kwam van den heer Muller.

De invoering van *White Kafir*, *Feterita* en *Soedangras* door den Landbouwkundigen Dienst is beslist een succes geweest.

De *Feterita* heeft op Aruba een paar jaar geleden de bevolking voor hongersnood bewaard. Zooals U weet, M. de V., ben ik nog maar kort terug en wederom heeft men mij reeds van verschillende zijden gevraagd om zaad van deze prachtige en voor ons klimaat zoo geschikte sorghum varieteit, ook als voedergewas. —

Van de *White Kafir* getuigde de Gezaghebber van Bonaire, dat door de invoering van dezen sorghum op dat eiland, niettegenstaande den geringen regenval in 1914, toch is kunnen worden geoogst. —

Over de belangrijke beteekenis van het *Soedangras* als veevoer zijn de meeste planters het eens.

De door den Landbouwkundigen Dienst genomen proeven in zake sisalcultuur zijn van zeer groote beteekenis geweest voor de sisalonderneming op *Mt. Pleasant*.

Wat aangaat de verbetering van ons kleinvee, het succes daarvan bleek duidelijk uit de groote animo, waarmede telkens talrijke veehouders opkwamen ter gelegenheid van de openbare verkoopingen van jonge fokdieren, op *Cas Chikitoe* geteeld.

Door omstandigheden is na mijn vertrek uit de kolonie het werk in die richting gestoord. Maar dat neemt niet weg, dat ik mij voorstel en ik ben reeds weder in die richting werkzaam, over eenigen tijd wederom het fokstation voor kleinvee van den Landbouwkundigen Dienst te kunnen maken, tot wat het eenige jare geleden beloofde te worden.

De door mijn plaatsvervanger, de Heer Dr. Van Breemen, ingevoerde nieuwe methode van irrigatie blijkt mij uitstekend.

M. de V. Ik heb hier slechts in grove trekken willen aantoonen, dat het Landbouw Departement, niettegenstaande de moeilijkheden, waarmede het heeft te worstelen, toch in meerdere opzichten, zoowel indirect als direct met vrucht is werkzaam geweest en werkzaam zal zijn.

Te meer nog zal het dat, in 't bijzonder ook op 't gebied van de veeteelt, waar het in de bedoeling ligt van het Bestuur, binnenkort bij wenschelijkheidsbegrooting bij den Raad, gelden aan te vragen, ten doel hebbende de opheffing van den economischen toestand van een zeer belangrijk deel der bevolking, welke opheffing het Bestuur denkt voor Curaçao vooral ook te kunnen bereiken door verbetering van den veeteelt en wat daarmede in verband staat.

## Repliek van den Heer H. Statius Muller.

Nu enkele woorden, Mr. de Voorz, tot den geachten Landbouwkundige.

Ook mij is het bijzonder aangenaam mijn tegenstander wederom op het strijdveld te ontmoeten. Ik breng hem hierbij mijn wedergroet.

De geachte Landbouwkundige heeft gezegd, dat met mij niets is aan te vangen, want hoe hij het ook keert of wendt, mijn opinie blijft, dat Barbertje hangen moet. Deze opmerking is volkomen juist. Zoo het den geachten Landbouwkundige tot geruststelling dienen kan, wil ik hem de verzekering geven, dat ik volgaarne en met liefde bereid ben zelfs het touw te leveren om Barbertje er aan op te hangen. De geachte Landbouwkundige heeft verder gezegd, dat een groot deel der bevolking zijn bestaansbron bij den landbouw heeft. Mr de Voorz. Deze mededeeling is in tegenspraak met wat ik bij de Algemeene Beschouwingen heb aangehaald betreffende hetgeen hieromtrent in het Koloniaal Verslag 1918 is medegedeeld.

Mr. de Voorz., het is altijd een waag bij het planten op Curaçao. Een oud, ervaren planter heeft mij, toen ik de leiding van een landbouwonderneming op mij nam, dit medegedeeld: „Men plant sorghum om teleurstelling te

vroeg, om te protesteeren tegen dat geschrijf in *La Voz di Pueblo*.

Moeten wij daaruit opmaken, dat zij het er volkomen mede eens waren, of dat dit stuk op hun instigatie of met hun medeweten en instemming was geschreven? Wij weten het niet. Een nadere uitleg van die Heeren ware wel gewenscht geweest om op dat oogenblik de atmospheer te zuiveren. —

Hiermede beschouwen wij echter deze *question brûlante* voldoende toegelicht.

De lezers kunnen er zich nu beter een zelfstandig oordeel over vormen. —

Bij de stemming over art. 121 werd bij amendement deze post verlaagd naar rede van 0.75 per verpleegdag.

Dit amendement werd aangenomen met 5 tegen 4 stemmen.

Tegen stemden de drie katholieke leden met Dr. Evertsz.

# Mgr Dr. W. H. Nolens.

De „*Avondpost*" heeft schetsen van Kamerleden. Over Mgr. Dr. Nolens zegt ze het volgende:

„De parlementaire geschiedenis van Nederland kan geen staatsman aanwijzen, die met Dr. Nolens veel overeenstemming vertoont. In hem toch ligt de buitengewone kracht van den politicus, die zeer veel vermag, groote energie en élan bezit, in bekwaamheid anderen telkens overtreft, van aanleg een heerschersnatuur is, tot schittering van leven werd geroepen, en toch altijd in matiging, in tempering, in beheersching zich inhoudt en zelfs de eerste plaats niet begeert. De man van evenwicht en rust, een rots van graniet in de woelige golven van het moderne politieke leven, de geboren leider van de groote Roomsch-Katholieke staatspartij met haar vele schakeeringen.

Nooit laat Dr. Nolens zich gaan, alles wat hij zegt en doet is bewust, is overdacht, in volkomen harmonie met zijn geheele optreden. In die rust ligt groote kracht, maar men mist het grijpende, het meesleepende van het spontane. Dr. Nolens zou velen, al is het niet waarschijnlijk, kunnen meesleepen — wie zal het zeggen! — Zijn bekwaamheden zijn buitengewoon, maar hij heeft het alles gebracht onder ijzeren tucht en volkomen beheersching.

Het belangrijke van sommige redevoeringen van dezen afgevaardigde is, dat het niet belangrijker is, hij geeft nooit meer dan hij als leider der grootste Kamerfractie meent te kunnen en te moeten geven.

Wie 'n enkele maal 'n Kamerzitting bijwoont en dan dezen staatsman hoort spreken, zou niet denken, dat een man van zulk een beteekenis aan het woord was. Dr. Nolens spreekt weinig gemakkelijk, sóms hakkelt hij zelfs en voorzichtige belijndheid sluit, gelijk gezegd, het boeiende licht uit. Toch is deze afgevaardigde een der machtigste, van het tegenwoordige Nederland.

Man van humor, die ook in zijn redevoeringen soms uitkomt, bezit hij een zeer veelzijdige kennis.

Deze politicus weet aan het leiderschap der grootste staatkundige partij niet alleen het voorzitterschap van onderscheiden der meest belangrijke commissies te verbinden, maar is ook hoogleeraar in de arbeidswetgeving aan de gemeentelijke universiteit te Amsterdam. Naar men verzekert, keeft Dr. Nolens als voorzitter bizondere talenten, wat bij een geboren leider niet te verwonderen valt.

Het contrast tusschen dr. Nolens en dr. Schaepman is groot. Van den kunstenaar heeft de tegenwoordige leider der Roomsch-Katholieke staatspartij niets. De schittering van politici als Kuyper en Schaepman is hem geheel vreemd, hij wil waarschijnlijk ook niet schitteren.

De heer Nolens heeft niet begeerd aan het hoofd te staan van een ministerie: hij trad als Kabinets-formateur op, maar nam in het Kabinet geen zitting. Daardoor is de politieke beteekenis van dezen staatsman, hoe groot zij moge wezen, toch eenigszins een probleem gebleven.

Men vraagt zich af hoe dr. Nolens achter de groene tafel zou zijn geweest. Thans is zijn invloed grootendeels indirect, men zou hem wel eens — hij is een heerschersnatuur — in de volle kracht van direct handelen willen zien.

De heer Nolens heeft dit zelf niet gewild. Het blijft voorloopig een vraag of hij een staatsman van den allereersten rang is. Als politiek leider van buitengewone zelfbeheersching zal hij echter ongetwijfeld een belangrijke plaats in onze parlementaire geschiedenis innemen.

# Jubilé-Commissie.

Curaçao 27 Mei 1920.

Aan de Redactie van: Amigoe di Curaçao.

Weleerw. Pater,

Ondergeteekenden hebben de eer UWE het volgende mee te deelen.

Ten einde de 50 jarige werkzaamheid der Weleerw Paters Dominicanen op ons eiland op 11 Juli a s. en tevens om het zilveren priesterjubilé van Z. D. H. Mgr. Vuylsteke op 15 Aug. a.s. op waardige wijze te herdenken, heeft zich een commissie gevormd, bestaande uit de volgende:

| HEEREN | met medewerking van een dames-comité, bestaande uit de DAMES: |
|---|---|
| A. Badaracco | |
| H. v. d. Beld | Mevr. Clara P. de Weeber, voorzitster |
| M. B. Daal | „ A. de Badaracco |
| J. P. Dania | „ Henriette Fowler |
| J. M. J. Ellis | „ Rosa Cruz Leyba |
| Mr. W. Ch. de la Try Ellis | „ de Meaño Rojas |
| H. Fowler | Mejuf. C. Helfrich |
| J. S. Joubert | „ Blanca Araujo |
| R. S. S. de Lannoy | „ Beltina Chapman |
| A. Osorio | „ Marie Ellis |
| Frater M. Ricardo | „ Uranie van Eps |
| M. M. Römer | „ Ana Paula Henriquez |
| G. A. Romijn | „ Luisa Leon |
| C. A. A. Teunissen | „ Consuelo Leyba |
| J. N. v. d. Veen Zeppenfeldt | „ Lidia Martis |
| B. v. d. Veen Zeppenfeldt, Voorzitter | „ Margot Menge |
| J. Sutherland, Onder-voorzitter | „ Elizabeth Mensing |
| F. G. Mensing, penningmeester | „ Sarita Villalobo |
| J. H. Sprockel, secretaris | „ Anny v d Veen Zeppenfeldt |

Namens het Bestuur

Van UWEw.

de dw. ds.

B. E. v.d. V. Zeppenfeldt. Voorzitter

J. H. Sprockel, Secretaris.

# Berichten uit de Kolonie.

## Z. H. de Paus en de Derde Orde van den H. Dominicus.

In de „*Analecta*" der Predikheerenorde, welk tijdschrift te Rome wordt uitgegeven, komt de volgende opwekking voor van Z. H. den Paus, om toe te treden tot de Derde Orde van den H. Dominicus:

Te midden van de groote gevaren, welke van alle kanten het geloof en de zeden van het Christendom belagen, is het onze plicht de geloovigen te behoeden, door hun aan te geven, welke middelen ons het meest nutig en doelmatig schijnen voor hunne verdediging en vooruitgang.

Wij verklaren, dat onder deze middelen de Derde Orde van Sint Dominicus een der voornaamste, der krachtigste en der zekerste is; welke Derde Orde de roemrijke Patriarch van Guzman — deze, kenner niet minder van de verleidingen der wereld, als van hare heilzame geneesmiddelen — de ingeving had te stichten, opdat iedere klas van menschen in deze stichting haar verlangen naar een meer volmaakt leven zou kunnen bevredigen.

Wij sporen daarom de geloovigen van geheel de wereld aan om niet hun ooren te sluiten voor de gedurig zoo schoonklinkende echo der stem van den wijzen Stichter, welke al zoovele eeuwen en altijd providentieël spreekt; en volgens onze bediening van bevorderaar van het zielenheil, wekken wij hen op, om zich te vereenigen, onder de heilige banier van de Derde Orde van Sint Dominicus, versierd door zoovele bloemen van deugd, maar bijzonder opgeluisterd door twee kostbare edelsteenen van heiligheid: Catharina van Siëna en Rosa van Lima.

En aan allen, die lid zijn van deze Derde Orde nu en in de toekomst, schenken wij van harte den apostolischen zegen, tot bewijs van onze vaderlijke welwillendheid, tot onderpand van de hemelsche gunsten en tot voorteeken van het eeuwig heil."

## De Eerw. Frater Chrysologus.

Tijdingen voor een paar maanden geleden uit Holland ontvingen, brachten het onverwachte nieuws, dat de Zeer Eerw. Frater Radulfus, Superieur Generaal der EE, F Fr. van Tilburg als zoodanig te Rome ontslag had aangevraagd en verkregen, en dat andermaal een kapittel tot verkiezing van een nieuwen Alg. Overste kon plaats vinden.

Uit een telegram, dat de Fraters 8 dagen geleden ontvingen, blijkt nu dat de Zeer Eerw Frater Eligius, tot nu toe 2e Overste, als Superieur Generaal is gekozen. Hetzelfde telegram meldde tevens dat de Eerw frater Chrysólogus tot lid van den Raad van Bestuur der Congregatie in Tilburg is benoemd. De Eerw. Frater Chrysólogus de tegenwoordige Directeur van het St. Thomas-College, is eerst sedert December van het vorig jaar hier in de kolonie en zal nu reeds de volgende week met de *Crynssen* weer naar Nederland terugkeeren. Dit is een geducht verlies voor het onderwijs speciaal voor het St. Thomas College, want deze Directeur was een hoogst begaafd onderwijzer, die trouwens reeds in Holland als Directeur der Bosche Kweekschool zijn sporen verdiend had.

Uit het feit, dat de Eerw. Frater Radulfus niet tot lid van den Raad gekozen is, meenen wij te mogen opmaken, dat hij waarschijnlijk weer hier naar de kolonie zal terugkeeren om de opengevallen plaats van den Eerw. frater Chrysólogus te komen innemen. Hetgeen wij van harte hopen.

## Vaartwel.

Woensdagavond zijn met het SS. *Nickerie* van hier naar Suriname vertrokken de Zeer Eerw. MÈRE THEOPHANE, Alg. Oversteder Zusters Franciscanessen van Roosendaal en de Eerw. Superieure AUGUSTA, na ruim een half jaar ter visitatie op ons eiland te hebben doorgebracht en na alle scholen, aan de zorgen dier zusters toevertrouwd, meermalen bezocht te hebben.

Wij twijfelen er niet aan, of de vele gewichtige veranderingen en besluiten genomen in het belang van een goede regeling van het onderwijs, onder haar leiding en op haar advies genomen, de energieke opwekking en aanmoediging, die van deze hoogstaande religieuze uitging, zullen zoowel de Congregatie der Eerw. Zusters, waarvan zij het hoofd is, alsook den bloei der scholen en het Bijzonder Onderwijs op onze eilanden ten goede komen.

Wij wenschen beide Eerw. Zusters een even vruchtbare werkkring in Suriname toe.

## Twee drenkelingen.

Sinds jaren geleden werden wij er eens opmerkzaam op gemaakt, dat er geen jaar voorbij gaat, dat hier niet omstreeks de maand Juni een of meer personen verdrinken. Ook *El Boletin Comercial* vestigde deze week daarop de aandacht. Dit jaar is de tol al reeds betaald.

Dinsdag morgen werd er bij de klip Maduro een hoed en jas drijvend gevonden en kon men ook op de bodem der zee een drenkeling onderscheiden.

Met behulp van een dreg slaagde de politie er in het lijk boven te brengen.

Het bleek te zijn Martinus Coffie, 26 jaar oud, afkomstig van Rincon, Bonaire, schepeling aan boord van de stoomboot *Caldas*.

Uit een nader onderzoek bleek, dat hij ten 9 uur nog een bezoek aan een familielid in de stad gebracht had. Zijn horloge dat vol water geloopen was, stond stil op 5 min. voor één uur. Hij schijnt dus na 9 uur nog wat rondgezworven te hebben. Aan misdaad behoeft hier niet gedacht te worden.

Het lijk werd naar het St. Elisabeth's Gasthuis overgebracht.

Dienzelfden avond werd weer het lijk van een drenkeling binnengebracht. Ditmaal was het een jongen van 8 jaar, werkzaam als loopjongen in het Waterfort. Tot half 7 uur heeft men hem nog in het fort opgemerkt en een half uur later vond men zijn lijk drijvend in de haven vlak vóór het Gouvernementshuis in de nabijheid van de militaire wacht dáár geposteerd. Op het droge gehaald, mocht men; ondanks alle pogingen daartoe aangewend, er niet meer in slagen de levensgeesten van den drenkeling weer op te wekken.

## Alg. Nederl. Verbond.

Wij maken de leden der *Groep Antillen* van het ALG. NEDERL. VERBOND er attent op, dat zij dezenavond ten 8.30 ter Algemeene Vergadering in de Raadzaal zijn bijeengeroepen. De stembus zal dan tevens geopend en de uitslag der verkiezing van drie nieuwe bestuursleden worden meegedeeld.

Ter zelfde plaatse zal *één* uur te voren (ten 7.30) de Algemeene Vergadering van V. V. V. *Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingen-Verkeer* plaats vinden.

In deze Vergadering zal het Bestuur alle mogelijke mededeelingen doen ten opzichte van het geïllustreerde reclame boekje van ons eiland.

## Examens.

Bij de voortgezette examens van de vorige week slaagden voor de 4e akte Mejuffrouw MARIA HART en voor het diploma nuttige handwerken de dames FERGUSON, KRAFT, WAYMOUTH en WINKEL.

Onze gelukwenschen.

## Prachtige Regen.

In den nacht van Dinsdag op Woensdag is onze stad opgefrischt door een zwaren regen. Gepaard met hevig onweer viel er van 2 tot 4 uur een flinke regen, die op sommige momenten met geweld neerspoot. Tot in den morgenstond bleef het zacht dóórregenen. Naar wij vernamen viel er in de stad ongeveer 50 m. M. De regenbakken hebben dus gelukkig weer wat voorraad opgedaan. Ook deze regen is weer bijzonder plaatselijk geweest. De regen kwam uit het Zuiden en streek juist over de stad heen. Oostelijk van de Salinja viel maar weinig. Op Sta Rosa maar 7 m. M. Op *Cas Chikitoe* bij den Landbouwkundige wees de regenmeter niet meer dan 10 m. M. Verder Westelijk bleef het dien nacht droog. Op Sta Maria viel maar 1½ m.M.

Daarentegen had men op een der dagen te voren op Westpunt, Sabaneta, Knip een zeer mooien regen, die zelfs water achter de dammen bracht.

Sedert het komeetjaar 1910 heeft Curaçao in de maand Mei niet meer zulk een zwaren regen gehad. Deze regenbui heeft dit gelukkig gevolg gehad, dat de prijs van het regenwater, dat Maandag nog voor 40 cts per blik verkocht werd, *na* dien regen opeens tot 6 cts. daalde.

## De Fransche kabel.

Volgens bericht in *El Boletin Comercial* is de telegraafkabel tusschen San Juan (Porto Rico) en Fort-de-France (Martinique) en die van San Juan (P. R.) en Puerto Plata (Santo Domingo) sedert Zondag 23 Mei wederom hersteld.

## De Draadlooze.

Amateur-radiografisten in Holland zijn er in geslaagd om overbinding te krijgen met de Oost-Indische Stations *Malabar* en *Tjililin* en zulks nog wel door middel van antennes, (draadnet) die slechts 50 M. lang en 10 M. hoog zijn. — Verder meldt *Radionieuws* dat Dr. KOOMANS een uitvinding deed, waardoor het storen van wege de nabijzijnde stations geheel voorkomen wordt en het opbellen van een bepaald, binnen de 500 K. M. gelegen, station ook zonder het voortdurend aan-het-oor-hebben van het toestel mogelijk wordt. Allemaal dus uitvindingen, die ook voor Curaçao van groot gewicht zijn.

## Parlementaire Rekenkunde.

Een afgevaardigde in de Fransche Kamer heeft vroeger-eens in de gevangenis gezeten. We willen het beste veronderstellen en zullen aannemen, dat hij b. v. op een fiets zonder bel heeft gereden. Maar dat doet er eigenlijk niets toe.

Deze député is in de Kamer opgekomen voor zijn vroegere lotgenooten. Uit zijn mond rolden deze treurige woorden: „Drie vierden mijner medegevangenen werden ziek, drie vierden werden krankzinnig, drie vierden zijn gestorven."

En de rest ging naar de Kamer en hield roerende speeches!

# Buitenland.

### Keizer Wilhelm als Kerkhoofd afgezet.

In de slotzitting der Pruisische Algemeene Synode is volgens het *Handelsblad* met algemeene stemmen een motie aangenomen, waarin o. a. wordt gezegd, dat de Synode Wilhelm II, het laatste hoofd der kerk, voordat deze laatste zelf de teugels van het bestuur in handen nam, dankbaar gedenkt. „Eeuwen lang, zoo wordt gezegd, hebben de Hohenzollerns het werk der Hervorming, de Protestantsche Staatskerk, beschermd; een halve eeuw geleden heeft Wilhelm I haar een wet gegeven. Met woord en daad hebben de Pruisische heerschers steeds hun nauwe betrekkingen tot de kerk kond gedaan, in het bijzonder de laatste drager der heerschappij en zijn gemalin. Wij danken hem oprecht voor al hetgeen hij voor onze kerk heeft gedaan en de Synode hoopt, dat het zal vrucht dragen, ook in het ongeluk, dat ons vaderland heeft getroffen." Onder dankbetuiging eervol ontslagen.

### Een Katholiek oordeel over Pruisen.

Thans eindelijk mogen de Duitsche katholieken, na tientallen van jaren gemuilband te zijn geweest, zich eens eerlijk en openlijk uitspreken. En ze zeggen dingen, die zelfs wij buitenstaanders, een paar jaar geleden niet gaarne zóó zouden hebben gezegd.

Zoo bevat thans de *Politische Rundschau* een artikel van het Beiersche Parlementslid Franz Lederer, waarin deze o. m. zegt:

„Voor ons doet de schuldvraag (van het uitbreken van den oorlog) zich op andere wijze voor dan de Entente deze tegenover Keizer Wilhelm opvat. Niet hij heeft den oorlog gewild of voorbereid of uitgedacht. Voor ons komt de Keizer als persoon niet zoo zeer in aanmerking, maar wel de vertegenwoordiger der Hohenzollern met hunne geschiedenis en politiek. *Het is een overlevering by de Hohenzollerns naar de heerschappij van Europa te streven* — het oude „roomsche" keizerdom der „deutsche" natie en „protestansch" keizerdom van „pruisische" natie als opvolger te bezorgen. Het protestantsche Pruisen. Dit ideaal der Hohenzollerns heeft Duitschland ten onder gebracht, daar het in de tijden van vrede, door het antogonisme van volk en godsdienst, belette de oprechte wezenlijke vereeniging en eenheid te bewerken. Het Pruisendom, dat was de pure wet, de starre paragraaf, de dril, het militairisme, de gepantserde vuist, dat was ook die Pruisische laatdunkendheid, die klassengeest, die heerschzucht van de ambtenaarswereld en het jonkerdom als van de „edelste der natiën", en die ongenaakbare stelling van Koning en Keizer, die autocratie, namelijk bij die phantastische opvatting van Wilhelm II: suprema lex regis voluntas — de opperste wet is 's Konings wil."

Zoo schrijft een Duitscher en hij vervolgt:

„Het Protestantisme, in zoover het als beïnvloedende factor aan de Hohenzollernpolitiek ten gronde lag, is de tweede factor van Duitschland's ondergang. De oude cultuur-kampwoede lag als een glimmende vonk onder de assche te sluimeren. Ten bewijze het woord der Keizerin, *dat de Jezuieten, zoolang zij leefde, den voet in Duitschland niet zonden zetten.* Bij den aanvang van den oorlog werd de verbodswet niet eens opgeheven. Eerst toen het centrum met Delbrück's „*Nieuworiënteering*" na den krijg, ten spot geworden was der andere partijen, durfde het energiek genoeg optreden, om na een paar jaren oorloge dit cultuurkampoverschot te doen verdwijnen. Fluisterde men niet van een nieuwen kultuurkamp? Men kende immers het doel en het harteverlangen des Keizerdoms, „dat in het protestantisme de Duitsche religie" zag en daarin de hoogste kracht van Duitschland beschouwde. Liet een conservatief vertegenwoordiger tegen mij in de eerste krijgsjaren in een gesprek zich deze woorden niet ontvallen: „Gij moet toch zelf erkennen, heer collega, indien gij objectief wilt zijn, dat de katholieke volken politiek en militair ontaard zijn. Zie België, Frankrijk, Italië, Oostenrijk, ook Spanje. Zij hebben geen kracht meer, terwijl de protestantsche volken, namelijk Pruisen, in dezen oorlog buitengewone kracht ten toon spreiden." Op mijn tegenwerping, dat de alsdan door alle monden geprezen „*Beiersche Leeuwen*" toch ook katholieken zijn, meende die heer te mogen aanmerken: „Welnu ja, politiek staat gij toch niet zeer hoog en militair is het toch de Pruisische geest, die u in beweging gebracht heeft." Mijn antwoord, dat de katholieke godsdienst niet gemaakt is om politieke of militaire opvoeding te verschaffen gaf hem weinig bevrediging. Beter begreep hij het scherpe Beiersche antwoord, dat de Pruisische geest wel de vernuftigste generaals geschapen had, doch tevens de achterlijkste politiekers en de domste diplomaten ter wereld.

„Het is duidelijk, hadde Duitschland de eindoverwinning behaald, gelijk eenieder verwachtte, zoo hadde dan voorzeker Pruisen alles verricht en zijn frisch pulseerende evangelische geest. Deze beide punten zouden politiek tot het uiterste uitgebuit geworden zijn en de „gedegeneerde" volken zoude men hoogstens nog geduld hebben."

### Excelsior!

„Het is op het oogenblik duidelijk geworden, dat noch opvoeding, wetenschap en diplomatie, noch handelsvoorspoed, als zij verbonden zijn met het geloof in materieele kracht als opperste macht, de wereldlijke fundamenten voor een geordende ontwikkeling van het leven der wereld zijn.

„Deze zaken zijn op zichzelf enkel werktuigen voor den geest.

„Zelfs de hoop, welke voor de wereld ligt in een leven van vrede, beschermd en ontwikkeld door den volkenbond, hangt af van iets hoogers. De samenwerking, welke de volkenbond moet bevorderen, zal in zooverre uitwerking hebben, als de volken, welke er aan mede werken, door een geest van goedgezindheid onder de menschen berust op de geestelijke krachten; de hoop op een broederschap der menschheid berust op het dieper geestelijke feit van Gods vaderschap.

„Verantwoordelijk als wij in onze afzonderlijke ressorten zijn voor ons aandeel in de leiding van het Britsche rijk en voor zijn houding ten opzichte van de problemen der toekomst, gelooven wij dat in de aanvaarding van deze geestelijke principes de zekere grondslag voor den wereldvrede ligt.

„Wij willen daarom onze medeburgers er op wijzen, hoe noodig het is, dat mannen van goeden wil, die overal hun persoonlijke verantwoording met betrekking tot den heropbouw van de beschaving gevoelen, ook de *eeuwige waarheid* en geldigheid van deze geestelijke krachten zullen overwegen, welke inderdaad een hoop voor de permanente stichting van den wereldvrede zijn."

Deze woorden werden gesproken niet door den Paus of door een zijner vertegenwoordigers in Engeland, maar door Lloyd George en zijne ambdgenooten van Australië, Canada, New-Zeeland, New-Found land en Zuid-Afrika, die gezamenlijk eene boodschap gericht hebben tot de medeburgers van het Britsche Rijk.

Deze woorden mogen vernomen worden door alle bestuurders en politieke persoonlijkheden, die de hooge beginselen van godsdienst mooi vinden misschien in de binnenkamer, maar ze minder passend achten in den mond der regeerders, hoogstens alleen in dien van geestelijke autoriteiten.

De christenwereld begroet die woorden, en voegt de wensch er aan toe, dat zij in daden worden omgezet.

De Volkenbond zal slechts dan aan zijn doel kunnen beantwoorden, indien hij door die beginselen wordt gedreven.

### Het doel heiligt de middelen.

Vroeger was deze stelling een stokpaardje der anti-papisten. Zij beweerden en blijven beweren, ook al slaagden ze er nooit in eenig bewijs te leveren, dat de Katholieke Kerk, in 't bijzonder de Jezuietenorde, het gebruik van zedelijk slechte middelen toestond, als daardoor een goed doel kon worden bereikt.

Er is zelfs indertijd een prijs uitgeloofd van 1000. Mark voor wie bewijzen kon, dat de Jesuiten werkelijk die stelling leerden.

Doch er kwamen zelfs geen antwoorden in.

Thans blijkt, waar de eigenlijke aanhangers dezer leer zitten: in de roode vakvereenigingen.

Als die maar een of ander doeltje in verband met hun actie kunnen bereiken, zien ze er niet tegen op, geheele bevolkingen in ellende te brengen om dat doel te bereiken.

Een sterk voorbeeld daarvan gaf de bakkersstaking te Weenen. Op de Ankerbroodfabriek, die dagelijks ongeveer een millioen menschen van hun broodrantsoen moet voorzien, was een arbeider werkzaam, die vroeger tot de soc.-dem. organisatie behoorde, doch nu ongeorganiseerd bleef.

Met dezen wilden de anderen niet meer samenwerken en om hun wil door te zetten, legden alle 2000 overigen het werk neer, zoodat vele Weeners, vrouwen en kinderen, vergeefs liepen om hun schamel broodje.

Maar dat kon de heeren niet schelen: Wat het ook kostte, die man moest er uit.

De man *is* er uit....